Kaksoisura korkeakouluissa – kansainvälinen tutkimuskatsaus

Aku Nikander

Sisällys

1. Johdanto 4

2. Kaksoisuran hyödyt 6

2.1. Kaksoisuran tuki 6

2.2 Siirtymät urheilu-uralla 7

2.3 Valtioiden lähestymistapa korkeakoulujen kaksoisuriin 8

2.4. Euroopan taksonomia 10

2.5. Kaksoisuran kehitysympäristöjen menestyspiirteet 13

3. Euroopan komission ohjeistus (2012) 15

3.1. Johdanto 15

3.2. Politiikan alueet liittyen kaksoisuriin 15

3.3. Urheiluorganisaatiot 17

3.4. Akatemiat ja harjoituskeskukset 17

3.5. Valmentajat ja muu henkilökunta 18

3.6. Koulutus 19

3.7. Ammattikoulut 19

3.8. Korkeakoulut 20

3.9. Työllistyminen 21

3.10. Laadun varmistus ja kaksoisuran promootio 21

4. FISU – kysely 23

5. Case ruotsi (Linner ym., 2020) 24

6. Case Tanska (Henriksen ym., 2020) 29

6.1. AU Elitesport kaksoisuran kehitysympäristönä 29

6.1.1. AU Elitesport menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä 31

6.2. Erot ja yhtäläisyydet Tanskan ja Ruotsin välillä 32

7. Norja **33**

7.1. Esimerkki sopimusyliopistosta: Universitet Tröndelag 33

8. Suomi **34**

9. Johtopäätökset **38**

LÄHTEET **40**

Julkaisija: Suomen Olympiakomitea
Teksti: Aku Nikander
Kannen kuva: Jesse Väänänen, kuvassa Elmo Lakka
Taitto: Eeva Mäkelä
ISBN: 978-952-7464-03-8

1. Johdanto

Kaksoisuralla tarkoitetaan urheilun ja koulutuksen tai työn yhdistämistä. Kaksoisuralla yksilö pyrkii kehittymään urheilullisesti sekä saavuttamaan tavoitteensa osana elämänmittaista uraa samalla tavoitellen koulutusta sekä muiden elämän osa-alueiden haaveita. Kaksoisura kehitettiin alun perin ratkaisuksi huippu-urheilijoiden uran jälkeisen siirtymän ja yhteiskuntaan integroitumisen helpottamiseksi. Urheilu-uran jälkeisen elämän turvaamisen lisäksi kaksoisura mahdollistaa useiden kehitystehtävien saavuttamisen, kuten oman roolin löytäminen yhteiskunnassa, identiteetin kehittyminen sekä merkityksellisten ihmissuhteiden ylläpitäminen. Euroopassa on kuitenkin ollut kasvava huoli huippu-urheilijoiden yhä intensiivisemmästä harjoittelusta sekä kasvavista kilpailuvaatimuksista (Euroopan komissio, 2012), jotka haastavat urheilijoiden muun elämän haaveiden tavoittelemisen, kuten kouluttautumisen. Jotta voidaan saavuttaa holistinen kehitys (yksilöllinen elämä), lahjakkailla urheilijalla ja huippu-urheilijoilla on oltava oikeus yhdistää urheilu-ura ja koulutus.

Vaikka urheilijoilla on mahdollisuuksia yhdistää koulutus ja urheilu monissa valtioissa, suuret erot maiden väleillä aiheuttavat epätasa-arvoisuuttaa kaksoisurapoluilla. Valtioiden osallistuminen urheilijoiden kaksoisuran tukemiseen vaihtelee ja kulttuuriset erot vaikuttavat kansallisiin toimintamalleihin, säädöksiin sekä suosituksiin niin urheilussa kuin opinnoissa. Esimerkiksi Australiassa, Uudessa-Seelannissa ja Yhdysvalloissa on formaalit laissa määritellyt kaksoisurapolut, kun taas Euroopassa on erilaisia kansallisia lähestymistapoja kaksoisuran mahdollistamiseen (joustavat opintoratkaisut, taloudelliset tukimallit, yksilölliset neuvotellut sopimukset).

Kaksoisuralla olevat urheilijat usein tunnustavat, että on lähes mahdotonta investoida täysillä sekä urheiluun että opiskeluun. Kilpailevat vaatimukset ovat johtaneet siihen, että urheilijoiden on tärkeää suunnitella miten priorisoida urheilua ja opintoja sekä etsiä tasapainoa näiden kahden sekä oman elämän välille (Brown ym. 2015). Tämä on johtanut useisiin kansallisiin ja kansainvälisiin aloitteisiin kehittää urheilijoiden kaksoisuraohjelmia, tukea urheilijoiden kaksoisurataitoja sekä neuvotella joustavia ratkaisuja. Euroopan komission (2012; 2016) johdolla kaksoisuraohjelmiin ja aloitteisiin on alettu kiinnittää enemmän huomiota, jotta eurooppalaisten urheilijoiden oikeus opiskeluun voisi toteutua ja valtiot pitäisivät huolta urheilijoiden hyvinvoinnista sekä tulevaisuudesta urheilu-uran jälkeen.

Euroopan komission ohjeistusten (2012) tavoitteena oli auttaa eurooppalaisia urheilijoita suoriutumaan menestyksekkäästi, kilpailemaan korkeimmalla kansainvälisellä tasolla, vähentää drop-outia urheilusta sekä saada päteviä työntekijöitä Euroopan työmarkkinoille (Eurooppa strategia, 2020). Urheilijoiden kaksoisuria verrataan usein taiteilijoiden ”kaksoisuriin”. Urheilijat kuitenkin kohtaavat erityisisä haasteita intensiivisestä kilpailusta, urheilu-uran lyhyydestä sekä kansainvälisestä ulottuvuudesta johtuen. Ohjeistusten mukaan tasapainotettu kaksoisura auttaa maksimoimaan urheilijoiden kontribuution yhteiskunnalle, auttaa hyödyntämään urheilijoiden uran aikana kertyneitä tietoja ja taitoja sekä mahdollistaa urheilijoiden toimimisen roolimalleina yhteiskunnalle.

Viimeisen vuosikymmenen aikana eurooppalainen kaksoisuratutkimus on ottanut holistisen kehitysperspektiivin (Wylleman ym. 2013). Tämä tutkimusalue pitää sisällään useita toisiinsa liittyviä teemoja, kuten millaisia erilaisia kaksoisurapolkuja on, millaisia vaatimuksia kaksoisuriin liittyy ja mitä yksilöllisiä sekä ulkoisia resursseja vaaditaan onnistuneeseen kaksoisuraan.

(Brown ym., 2015; De Brandt ym., 2017; Stambulova ym., 2015). Lisäksi opiskelijaurheilijoiden motivaatiota, identiteetin kehittymistä sekä terveyttä ja hyvinvointia kaksoisurilla on tutkittu laajasti (Lupo ym., 2015; Ryba ym., 2016; Torregrossa ym., 2015).

Kaksoisurataitojen on osoitettu olevan merkittävä tekijä menestyksekkäällä kaksoisuralla. Erasmus+ projekti ”Gold in Education and Elite Sport” (GEES, 2016) tutki kaksoisuralla onnistuneiden urheilijoiden henkilökohtaisia resursseja. Projektissa tärkeiksi taidoiksi tunnistettiin muun muassa kaksoisuran johtamiseen liittyvät taidot, urasuunnittelu, mielen kovuus (mm. itseluottamus, tunteiden säätely, stressin hallinta), sosiaalinen älykkyys (mm. avun pyytäminen) sekä sopeutuvuus (De Brandt ym., 2017). Näiden taitojen kehittymisessä kaksoisuran tukihenkilöt (ulkoiset resurssit) ovat avainroolissa. Eli urheilijat voidaan nähdä aktiivisina toimijoina luodessa uraansa ja ulkoiset resurssit tukevat tätä prosessia (Knight ym., 2018).

GEES –projekti antoi erinomaiset suuntaviivat käytännön suosituksille. Tutkimusten keskittyminen vain urheilijoihin ja heidän lähimpiin tukihenkilöihinsä (vertaiset, valmentajat, opettajat) antoi kuitenkin yksipuolisen kuvan kaksoisuradiskurssista. Tämän seurauksena Stambulova ja Wylleman (2019) suosittelivat koko ympäristön näkökulman huomioimista korostaen, että vaikka yksilöllä olisi henkilökohtaiset resurssit ja taidot onnistuneeseen kaksoisuraan, saattaa hän kohdata haasteita ympäristössä, jota hän ei voi kontrolloida. Esimerkiksi koulu voi olla joustamaton suhteessa urheiluun liittyviin vaatimuksiin tai harjoittelu on liian intensiivistä suhteessa kokonaiskuormitukseen, mikä voi johtaa haasteisiin kaksoisuralla.

ECO-DC -projekti (Ecology of Dual Career, 2017) perustettiin juuri koko ympäristön näkökulman kattamiseen. Ensimmäisenä askeleena projektissa luotiin eurooppalaisten kaksoisuraympäristöjen taksonomia (luokittelu). Toisena askeleena tutkittiin eri case-ympäristöjä Euroopassa. Lopputuloksena projektista määritettiin kymmenen kaksoisuran menestyspiirrettä (Taulukko 2), joita arvioimalla voidaan kehittää ja optimoida ympäristöjä siten, että ne tukevat parhaalla mahdollisella tavalla opiskelijaurheilijoiden kaksoisuria.

Ympäristöjen toimintaan voi vaikuttaa kehittämällä niiden järjestelmää sekä tukemalla yhteistä filosofiaa. Järjestelmän näkökulmasta tutkimukset osoittavat (Henriksen ym., 2020), että ympäristöt ovat menestyksekkäämpiä, kun eri ympäristön osat (koulu, seuravalmentajat, vanhemmat) tekevät yhteistyötä. Vuorovaikutuksen ja yhteistyön tukemiseksi kaksoisuran tukitiimin on osoitettu olevan avainasemassa (ECO-DC, 2017). Yhteisen filosofian näkökulmasta ympäristö mahdollistaa kaksoisuran hyötyjen saavuttaminen, kun toimijoiden välillä on yhteinen ymmärrys, miten kaksoisuran tuki pitäisi järjestää, päättäjät ovat suotuisia kaksoisuraa kohtaan ja toiminta perustetaan yhteisiin kestäviin arvoihin ja uskomuksiin (Henriksen ym., 2020).

[1] Filosofia kuvaa integroituja ideoita ja arvoja.

2. Kaksoisuran hyödyt

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan (Kearney & Hayes, 2018), yksi kolmasosa nuorista tippuu pois urheilusta 10-17 vuoden iässä, sillä urheilu vie liikaa aikaa ja estää heitä saavuttamasta muita asioita elämässä (kuten opiskeluun liittyvät tavoitteet). Kuitenkaan 13-17 –vuotiaiden urheilullisista tuloksista ei voi ennustaa kovin hyvin menestystä aikuisiässä. Tämä on yksi syy, minkä takia tarvitaan enemmän toimia ja käytänteitä urheilun ja opiskelun tukemiseen. Näin lahjakkaat urheilijat pysyvät urheilussa pidempään sekä pystyvät samanaikaisesti suoriutumaan erinomaisesti koulutuspolulla.

Tanskassa tehdyn tutkimuksen mukaan opiskelijaurheilijat saavat parempia arvosanoja toisella asteella kuin normaalit opiskelijat. Kaksoisuraohjelmat ja järjestelyt siis mahdollistavat urheilijoiden urheilullisen kehityksen samalla kun he suorittavat menestyksekkäästi opintoja. Huomionarvoista on, että Tanskassa kaksoisurapolulla olevat urheilijat saavuttavat todennäköisemmin kansainvälistä menestystä kuin kaksoisurasysteemien ulkopuolella olevat urheilijat (Storm & Eske, 2021). Esimerkiksi Rion Olympialaisten 12 mitalistia (Tanska saavutti yhteensä 15 mitalia) opiskeli Aarhusin yliopistossa. Kaksoisurajärjestelyillä on siis merkitystä niin urheilullisen potentiaalin saavuttamisessa kuin opintojen edistämisessä.

Kaksoisuraohjelmien, aloitteiden ja ohjeistetun tavoitteena on auttaa urheilijoita suoriutumaan erinomaisesti ja kilpailemaan korkeimmalla kansainvälisellä tasolla sekä vähentää drop outia urheilusta. Hyvin tasapainotettu kaksoisura auttaa maksimoimaan urheilijoiden kontribuution yhteiskunnalle, auttaa hyödyntämään urheilijoiden uran aikana kertyneitä tietoa ja taitoja sekä mahdollistaa sen, että urheilijat toimivat roolimalleina yhteiskunnalle. Lisäksi yhteiskunta ja urheilu hyötyvät positiivisesta ”koulutettujen urheilijoiden” –imagosta. Tämä osoittaa erinomaisuuden tavoittelua yhteiskunnassa.

Kaksoisuralla on useita hyötyjä urheilijan elämään, kun heitä verrataan kaksoisuran ulkopuolella oleviin urheilijoihin (Euroopan komissio, 2012): 1) terveyteen liittyvät hyödyt (tasapainotettu elämä, vähemmän stressiä, kasvanut hyvinvointi), 2) kehitykseen liittyvät hyödyt (paremmat mahdollisuudet kehittää taitoja sovellettavissa urheiluun, kouluun, ja muihin elämän osa-alueille, identiteetin kehittyminen, positiiviset vaikutukset urheilijan itsesäätelyn kykyihin, 3) sosiaaliset hyödyt (laajentuneet verkostot sekä sosiaalinen tukiverkosto ja paremmat vertaissuhteet), 4) sopeutuminen urheilu-uran jälkeiseen elämään (parempi urasuunnitelma, lyhyempi adaptaatiojakso, identiteettikriisin estäminen), 5) työllisyysnäkymät (parempi työllisyys ja korkeammin palkatut työt)

2.1. Kaksoisuran tuki

Useilla Euroopan mailla on aloitteita tai aikomuksia liittyen kaksoisuratuen järjestämiseen, mutta heillä ei ole tiettyä kehystä, yhtenäisyyttä, seurantaa tai ohjeistusta sen toteuttamiseen. Lisäksi eroavaisuuksia tulee siitä, kenen vastuulla on järjestää palveluita tai tukea: urheiluorganisaatiot, koulutuslaitokset vai valtion hallitukset. Euroopan komission (2016) tutkimus ”Study on the minimum quality requirements for dual career services”, osoittaa että Euroopassa useimmiten vastuu kaksoisurapalveluiden järjestämisestä on joko yksittäisillä koululaitoksilla tai urheilun toimijoilla. Lisäksi tutkimus osoitti, että kansallisesti

monilta mailta puuttui taho, joka koordinoisi ja johtaisi tukipalveluiden järjestämistä sekä kehittämistä.

Kaksoisuran tuki täydentää ja tukee henkilökohtaisia resursseja sekä kaksoisurataitojen kehittymistä (De Brandt ym., 2017; Wylleman ym., 2017). Toimivan kaksoisuran tuen edellytyksenä on, että toimijat (vanhemmat, valmentajat, opettajat, vertaiset, tukitiimi sekä asiantuntijat) tunnistavat kaksoisuran päivittäiset vaatimukset sekä opiskelijaurheilijoiden tarpeet. Esimerkiksi opettajat mahdollistavat joustavia ratkaisuja kurssien suorittamisessa ja valmentajat hyväksyvät tarvittaessa harjoittelun sopeuttamisen opiskeluihin nähden. Kaksoisuran tuki on tärkeää, sillä tämän tuen puute voi vaikuttaa heikentävästi urheilijan kehitykseen ja hyvinvointiin (Cosh & Tully, 2015; Henriksen ym., 2020).

Kaksoisura linkittää useita sidosryhmiä, kuten koulutusinstituutiot, urheiluorganisaatiot, seurat, kunnat ja terveydenhuoltopalvelut. Cosh & Tully (2015) painottivat, että koulutusinstituutioiden kanssa tehtävät formaalit sopimukset mahdollistavat riittävän tuen saamisen ja menestyksekkään kaksoisuran. Koulutukselliset instituutiot voivat näin mahdollistaa yksilöllisen koordinoinnin tukeakseen urheilijaa saavuttamaan tutkinnon. Cosh & Tully myös suosittelevat kaksoisuraverkoston (esim. Suomessa urheiluakatemiaverkosto) muodostusta, jotta tiedon ja kokemusten sekä parhaiden käytänteiden jakaminen on tehokasta. Kaksoisuran tuki on tehokkainta, kun se antaa yksilöllistä tukea, on kirjattu virallisiin sopimuksiin ja lisää tietoisuutta kaksoisuran hyödyistä. Toimiva kaksoisuran tuki luo edellytykset kommunikaatioon eri osapuolien kesken ja hyödyntää roolimalleja inspiraation lähteenä.

Euroopassa kaksoisuran tuen tarjoaja on määritelty seuraavasti: ”asiantunteva tukihenkilö/tiimi, joka tekee töitä joko koulutuksellisessa instituutiossa tai huippu-urheiluorganisaatiossa, päätehtävänä tukea opiskelijaurheilijoita kaksoisuralla” (Wylleman ym. 2017). Tukihenkilö/tukitiimi voi siis olla joko urheilun tai opintojen puolelta järjestetty taho, joka vastaa kaksoisuran koordinoinnista, sopivien ratkaisujen löytämisestä sekä kommunikaatiosta eri toimijoiden välillä. Erasmus + GEES projektissa tunnistettiin, että kaksoisuran tukitiimin koulutus vahvistaa tukitiimin vaikuttavuutta. GEES –projektissa tukihenkilöiden taitoja ja osaamista pyrittiin kehittämään muun muassa edunvalvonnassa, yhteistyön tekemisessä, itsensä johtamisessa, ympäristön ja organisaation ymmärtämisessä, autonomian tukemisessa sekä vuorovaikutustaidoissa. (Wylleman ym., 2017).

Tukitiimin taitojen, tietojen ja osaamisen lisäksi tukitiimin uskomuksilla ja arvoilla on merkitystä. Onnistuneen kaksoisuran edellytyksenä on se, että opiskelijaurheilijat tunnistetaan yksilöinä, toiminnassa pyritään pitkän ajan kehittymiseen, uskotaan koulutuksen arvoon sekä ymmärretään, että urheilun, opiskelujen ja oman elämän tasapainottaminen tukee hyvinvointia sekä kokonaisvaltaista kehittymistä (Knight ym., 2018; Ronkainen ym., 2018; Stambulova ym., 2015).

2.2 Siirtymät urheilu-uralla

Toiselta asteelta valmistuttuaan urheilijat valitsevat kolmesta eri polusta (Torregrossa ym., 2017): 1) lineaarinen (fokus urheilussa), 2) konvergentti (urheiluun panostaminen ja opintojen ylläpitäminen) tai 3) rinnakkainen (urheilu ja opinnot ovat yhtä tärkeitä). Usein lajeissa, missä ammattilaisuus on mahdollista, valitaan lineaarinen polku. Tämä voi johtua siitä, että pelaajasopimukset, valmentajien asenne tai ylipäätään ammattilaisuuteen liittyvät vaatimukset estävät opiskelun tai työn tekemisen. Puoliammattilaislajeissa

puolestaan nähdään konvergentteja ratkaisuja. Tämä tarkoittaa sitä, että urheiluun panostaminen on ykkösasia ja opintoja tehdään siinä sivussa, sillä täysi ammattilaisuus ei ole mahdollista. Rinnakkainen reitti on puolestaan tyypillinen olympialajeille, sillä urheilijat eivät saa toimeentuloa urheilusta. Esimerkiksi Suomessa ja Tanskassa yksi motivaatio opiskella on opintojen suorittamiseen liittyvä taloudellinen tuki. Myös lajien välillä on eroja, sillä yksilölajeissa on enemmän vapautta suunnitella itse harjoittelua ja näin opintojen ja urheilun yhdistäminen on helpompaa. Torregrossa ym. kuitenkin painottivat, että jokaisella urheilijalla pitäisi olla mahdollisuus ja oikeus opiskella riippumatta siitä pelaako ammattilaissopimuksella tai miten laji/urheilukulttuuri ohjaa valintoja (esim. uskomus ”huipulle ei voi päästä, jos opiskelee samaan aikaan”).

Urheilijoiden urasiirtymät voidaan luokitella urheiluun liittyviin siirtymiin (junioreista aikuisiin), ei-urheilullisiin siirtymiin (koulutus ja perheenlisäys) ja kaksoisurasiirtymiin (samanaikainen siirtymä urheilussa ja koulutuksessa tai työssä). Siirtymä korkea-asteelle on yksi esimerkki kaksoisurasiirtymästä, sillä samaan aikaan siirrytään junioreista aikuisten sarjoihin (Stambulova ym., 2020). Siirtymiin liittyy myös niihin valmistautuminen ja ennustettavuus. Kaksoisurasiirtymä esimerkiksi yläkoulusta toiselle asteelle on melko stabiili, sillä usein nuori pysyy samalla paikkakunnalla, harjoitusryhmä pysyy samana, harjoitukselliset tai kilpailulliset vaatimukset eivät vielä nouse dramaattisesti ja opintojärjestelmä tukee urheilua. Korkeakouluun siirtymä on kompleksisempaa ja samaan aikaan tapahtuu paljon muutoksia nuoren elämässä: muutto uudelle paikkakunnalle, harjoitusympäristön muutos, mahdollisesti seuran vaihto, uudet ystävät, opintojen aloitus ja suurempi vastuu omista opinnoista. Siirtymissä niin henkilökohtaisilla resursseilla kuin tukitiimillä on oleellinen rooli.

Tanskassa urheiluystävällisessä yliopistossa siirryttäessä toiselta asteelta kolmannelle asteelle tukitiimi on avainroolissa (Henriksen ym., 2020). Ennen yliopistoa tukitiimi markkinoi yhteistä sanomaa siitä, että urheilun ja korkeakoulun yhdistelmä on mahdollista. Tukitiimi auttaa muun muassa yliopistoon hakemisessa. Sisäänpääsyn jälkeen ensimmäisenä vuotena opiskelijaurheilijat siirtyvät sopeutumisvaiheeseen, mitä pidetään kriittisenä vaiheena. Tukitiimillä on proaktiivinen rooli ja heti alussa urheilijan kanssa käydään sisääntulohaastattelu. Toisena vuotena opiskelijat siirtyvät jatkuvuusvaiheeseen, johon liittyy kuuluvuuden tunteen vahvistamista, opiskelijaurheilijan identiteetin tukemista sekä tyytyväisyyteen ja hyvinvointiin panostamista. Jatkuvuusvaihetta kuvastaa reaktiivinen lähestymistapa: tukitiimi vastaa opiskelijaurheilijoiden pyyntöihin, jos opiskelijaurheilijat tarvitsevat tukea tai apua. Tällaisella vaihe-ajattelulla tukitiimi ennaltaehkäisee siirtymiin liittyviä haasteita ja huomioi jokaisen opiskelijaurheilijan eri asteisesti riippuen heidän tarpeistaan.

2.3. Valtioiden lähestymistapa korkeakoulujen kaksoisuriin

Aquilina ja Henry (2013) löysivät neljä erilaistaa lähestymistapaa, miten valtio on mukana kaksoisurien tukemisessa: 1) valtiokeskeinen järjestelmä, jossa huippu-urheilijoiden asema turvataan lainsäädännöllä (Espanja), 2) valtion tukema järjestelmä, jossa huippu-urheilijoiden asema mahdollistetaan erityisjärjestelyin (Belgia, Tanska, Suomi, Ruotsi), 3) järjestelmä, jossa urheilujärjestöt toimivat urheilijoiden etujen ajajina (Iso-Britannia) ja 4) ”Laisser-faire” –järjestelmä, jossa urheilijoiden asemaa ei turvata minkäänlaisilla virallisilla rakenteilla (Slovenia). Tämä typologia kuvaa sitä vaihtelevuutta ja monimuotoisuutta, miten korkeakoulut ja urheiluympäristöt vuorovaikuttavat järjestääkseen tukea opiskelijaurheilijoille.

Järjestelmästä riippuen tukea voidaan kohdentaa korkea-asteella opintoihin, urheiluun tai urheilu-uran jälkeiseen tukeen (Kuva 1). Valtiokeskeisessä järjestelmässä huippu-urheilijoille voidaan esimerkiksi taata paikka opintoihin ilman pääsykokeita, kuten Unkarissa. Ranskassa puolestaan on huippu-urheilukeskuksia, jotka tarjoavat urheilijoille erilaisia koulutusohjelmia. Valtiokeskeisessä järjestelmässä valtio siis ohjaa koulutusinstituution toimintaa, kun taas valtion tukemissa järjestelmissä koulutusinstituutiot ovat omatoimisia päätäntävallaltaan. Valtion tukemissa järjestelmissä valtio saattaa tukea esimerkiksi tukipalveluiden järjestämistä tai antamalla yliopistolle erityistehtävän tukea urheilijoita säädöksillä. Esimerkiksi Ruotsissa urheilijoilla on erityissopimus, millä mahdollistetaan joustavat opintoratkaisut. Lisäksi erilaiset taloudelliseen tukeen liittyvät avustukset kuuluvat läheisesti tukimuotoihin. Urheilija saattaa saada stipendin (esim. URA-säätiö) tai valtion tukea opintoihin (”opintotuki” esim. Tanskassa ja Suomessa).

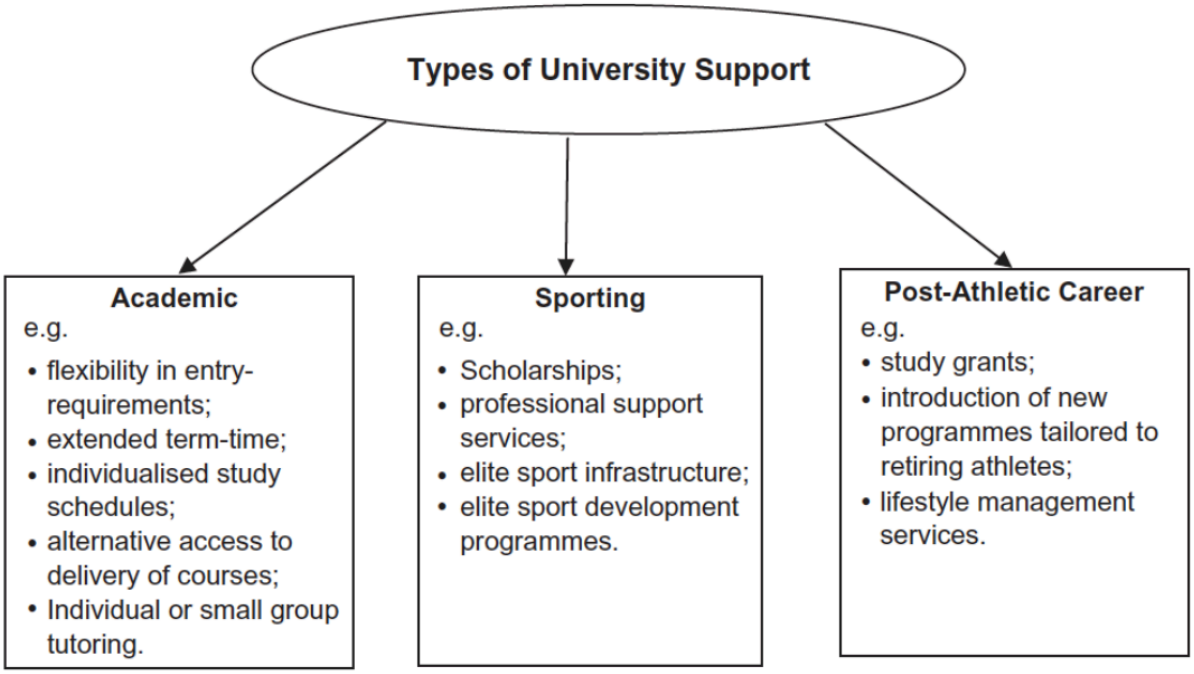

Kuva 1. Malli, miten yliopistossa opiskelevia urheilijoita tuetaan kaksoisurilla (Aquilina & Henry, 2013).

2.4. Euroopan taksonomia

Kaksoisura on suhteellisen uusi alue virallisten säädösten ja käytänteiden tasolla ja sen vuoksi sille on haastavaa osoittaa yksittäistä vahvaa päätoimijaa hallinnollisesti (Euroopan komissio, 2016). Aquilinan ja Henryn (2013) typologia valtioiden lähestymistavoista antoi yhdenlaisen tavan luokitella eri järjestelmiä, mutta se ei kuitenkaan ottanut huomioon ympäristöjen moninaisuutta. Esimerkiksi se ei selitä, miten koulutuslaitokset kommunikoivat urheiluorganisaatioiden kanssa. Urheilija saattaa olla yliopistossa, joka ei anna mitään tukea urheilulle, kun toisaalla saattaa olla kattavia stipendi-ohjelmia tai urheilun mahdollistavia etäopiskelujärjestelyjä. Kaksoisuran kompleksisuudesta johtuen osassa instituutioita saattaa olla monia, yksittäisiä tai ei ollenkaan tukisysteemejä. ECO-DC (2017) -projektin tavoitteena oli luokitella, millaisia erilaisia kaksoisuran kehitysympäristöjä Euroopassa on ja miten ne tukevat urheilijoita kaksoisurilla. Kaksoisuran kehitysympäristö on määritelty tarkoituksella kehitetyksi systeemiksi, joka pyrkii auttamaan urheilijoita investoimaan sekä urheiluun että opintoihin ja näin ollen sisältää molemmat osa-alueet (Morris ym., 2020).

Luokittelun muodostuksessa ympäristöjen erottamiseen käytettiin seuraavia tekijöitä: urheilu-uran vaihe, ympäristön luonne, laji, koulutuksellinen taso, tuen tarjoaminen, onko ympäristössä keskitetty vai keskittämätön järjestelmä sekä valtion rooli. Lisäksi ympäristöt jaoteltiin urheilulähtöisiin systeemeihin (urheilija on urheiluympäristössä, joka tarjoaa koulutusta tai tukea koulutukseen), koulutuspohjaisiin (urheilija on koulutusympäristössä, joka tarjoaa tukea urheiluun) ja yhdistettyihin ympäristöihin (organisaatio tai instituutio, joka toimii sekä urheilu että koulutuslaitosten kanssa tarjoten ”all-around” tuen).

Euroopassa tunnistettiin kahdeksan erilaista kaksoisuran kehitysympäristöä (Morris ym. 2020): (1) urheilumyönteiset oppilaitokset, jotka tukevat huippu-urheilua mahdollistamalla urheiluharjoittelun osana koulupäivää/muuta opetussuunnitelmaa, (2) urheiluoppilaitokset, jotka tarjoavat tukea sekä urheiluun että opiskeluun (esimerkiksi urheiluvalmennus osana tutkintoa), (3) yhdistetty kaksoisurajärjestelmä, joka pyrkii mahdollistamaan yhdistetyn opiskelun ja urheilun urapolun kaksoisurilla jotka toteutetaan oppilaitoksissa (esimerkiksi urheiluakatemiat), (4) kansalliset urheiluohjelmat, jotka tarjoavat opiskelumahdollisuuksia sekä ura- ja opintoneuvontaa urheiluympäristössä, (5) puolustusvoimat, joka on työelämäpohjainen ohjelma, jonka tarkoituksena on mahdollistaa urheilullinen ja ammatillinen menestys, (6) pelaajayhdistykset, jotka tarjoavat ohjausta opiskelun ja ammatillisten koulutuksen suhteen rekisteröityneille jäsenilleen, (7) urheiluystävälliset yliopistot, jotka tarjoavat urheilijoille akateemista joustavuutta harjoitella ja kilpailla heidän omassa urheiluympäristössään ja (8) ammattilaisseurojen ohjelmat, jotka tarjoavat tukea opiskeluun ja työelämän tavoitteisiin. Taulukossa 1 on esitetty ne kehitysympäristön kuvaukset, jotka ulottuvat kolmannelle asteelle ja kuvassa 1 on esitetty, miten kehitysympäristöt sijoittuvat urheilijapolun eri vaiheisiin kokonaisvaltaisen urakehityksen mallissa.

Taulukko 1. Korkea-asteelle sijoittuvien kaksoisuran kehitysympäristöjen kuvaus Euroopan taksonomian mukaan (Morris ym., 2020).

Kaksoisuran kehitysympäristö ja esimerkit	Kaksoisuran kehitysympäristön kuvaus
Yhdistetty kaksoisura-järjestelmä -Urheiluakatemiat	• Nämä tarkoituksenmukaisesti kehitetyt kansalliset järjestelmät pyrkivät mahdollistamaan yhdistetyn opiskelun ja urheilun urapolun kaksoisurilla jotka toteutetaan oppilaitoksissa, erityisesti kolmannella asteella. Järjestelmät kattavat kaikki koulutustasot (ISCED tasot 1-7) • Tuen määrä eri järjestelmien kesken ei ole standardoitu vaan riippuu esimerkiksi urheilijan tarpeista, samanlaisia piirteitä (esimerkiksi harjoituspaikat, valmennus ja valmentautumisen tuki) löytyy. • Järjestelmät saavat valtionapua Opetus- ja Kultuuriministeriöltä kolmannen asteen kaksoisurien järjestämistä varten.
Kansalliset urheiluohjelmat -Urheiluopistot/ valmennuskeskukset -Huippu-urheilijoiden uraohjelma	• Nämä kansalliset urheilujärjestelmät tukevat urheilijoiden opiskelu- ja ammatillisia tavoitteita tarjoamalla opiskelumahdollisuuksia sekä ura- ja opintoneuvontaa urheiluympäristöissä. • Järjestelmät kattavat koulutustasot perusopetuksen ylemmästä tasosta ylöspäin (ISCED tasot 2-7). • Tuen määrä kansallisten urheiluohjelmien välillä ei ole standardoitu, mutta voi pitää sisällään samoja piirteitä kuten urheilijan elämäntapavalmennus tai opintoneuvonta. •Vaikka järjestelmät tukevat kaksoisuria on niiden ensisijainen tarkoitus urheilullisten tavoitteiden edistäminen. • Urheiluopistot saavat valtionapua Opetus- ja Kultuuriministeriöltä urheilijoiden kaksoisurien järjestämiseen.
Pelaajayhdistykset -Jalkapallon pelaajayhdistys (Study4Player, Job4player) -Suomen jääkiekkoliitto ry	• Pelaajayhdistykset (joiden tarkoitus on suojella urheilijoiden työoikeuksia heidän urheilulajissaan) tarjoavat ohjausta opiskelun ja ammatillisten koulutusten suhteen sekä uravalmennusta kaikille aikaisemmille ja nykyisille rekisteröityneille jäsenilleen. • Tämä järjestelmä on sijoittunut koulutukselliselle ja ammatilliselle tasolle. • Tuen määrä eri pelaajayhdistysten välillä ei ole standardoitu, sillä jokainen saa päättää urheilijoille tarjoamansa tuen määrän itsenäisesti, samanlaisia piirteitä (kuten esimerkiksi opintoneuvonta, uravalmennus, urheilijoille räätälöidyt opiskelumahdollisuudet) saattaa kuitenkin esiintyä. • Pelaajayhdistyksillä ei usein ole muodollisia järjestelyjä (tai kommunikaatiota) työympäristön ja lajiliittojen välillä.
Urheilijaystävälliset yliopistot -Ruotsi -Espanja -Belgia	• Alueelliset koulutusinstituutiot sallivat huippu-urheilun tai sallivat huippu-urheilulle akateemista joustavuutta urheilijoille, jotta he voivat harjoitella sekä kilpailla omassa ympäristössään. • Sijoittuvat korkea-asteella, usein maisterin tutkintoon (ISCED taso 6-7) • Tuen tarjoaminen vaihtelee instituutioiden välillä eikä standardoituja ratkaisuja ole sillä jokainen instituutio pystyy päättämään tuen määrästä – he voivat kuitenkin sisällyttää samankaltaisia piirteitä, kuten harjoituspaikat ja asiantuntijapalveluiden tarjonta). • Vaikka akateemista joustavuutta tarjotaan, ei usein formaaleja ratkaisuja (ja tämän vuoksi vähän kommunikaatiota) koulutusinstituution ja urheiluliittojen välillä (esim. Team Denmark Tanskassa ei osallistu fasilitoimaan koulutuksen ja urheiluympäristön yhdistämistä)

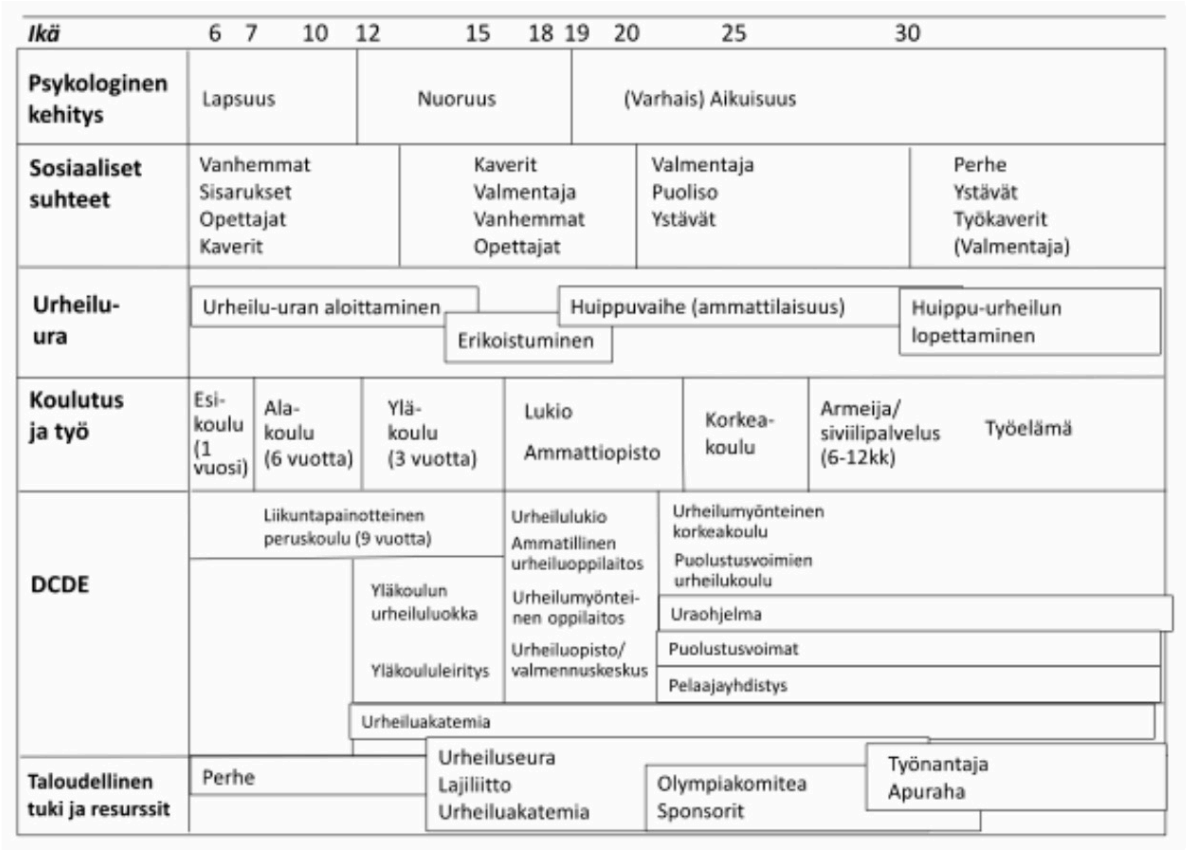

Kuva 2. Suomalaiset kaksoisuran kehitysympäristöt sijoitettuna urheilijapolun eri vaiheisiin urheilijan kokonaisvaltaisen urakehityksen mallissa (Nikander ym., 2020; mukauteltu, Ryba ym., 2016).

Löydösten mukaan suurin osa ympäristöistä tukee urheilijoita erikoistumisvaiheen ja huippuvaiheen aikana. Ympäristöt, jotka tukevat monia lajeja on usein muodostettu erityisiksi keskuksiksi (high performance centers), tyypillisesti sisältäen erikoisvalmennusta, urheilutieteeseen perustuvia palveluita sekä koulutuksellista tukea. Monilajiset kehitysympäristöt eivät välttämättä pysty tarjoamaan kaikille lajeille yksilöllisiä palveluita, vaan resurssit (kuten fysioterapeutit, lääkärit, fysiikkavalmentajat, kaksoisuran tukihenkilöt) joudutaan jakamaan lajien kesken. Lisäksi tukipalvelut voivat olla hajautettuja tai keskitettyjä riippuen siitä tarjotaanko kaikki tuki saman katon alta vai onko tukipalvelut muodostettu eri sidosryhmien kesken.

Luokituksessa tukipalvelut vaihtelivat ympäristökohtaisesti sisältäen esimerkiksi taloudellisesta tukea, urheilutieteellisiä palveluja sekä akateemista ja urheilullista joustavuutta. Osassa ympäristöissä saattoivat toteutua nämä kaikki ja osassa vain yksi tukimuoto. Ympäristön sisällä tuki saattoi myös vaihdella vakioratkaisuista (kaikki saavat saman tuen) joustaviin ratkaisuihin (eri määrän taloudellista tukea, valmennusta, joustavuutta riippuen tilanteesta ja kontekstista). Valintoihin vaikutti usein budjetti, ympäristön strategiset valinnat ja urheilijan potentiaali. Esimerkiksi joissain yliopistoissa merkittävä rahoitus kaksoisuran tukemiseen tuli yliopistolta, koska se nähtiin strategisena prioriteettina. Tämä mahdollisti laajemman tuen tarjoamisen verrattuna sellaisiin yliopistoihin, joilla kaksoisura ei ollut prioriteetti.

Niin ikään valtioiden osallistumisaste vaikutti ympäristöjen toimintaan. Jotkin ohjelmat ja ympäristöt, jotka olivat valtion rahoittamia, arvioivat toimintaa menestyksen näkökulmasta

(esim. mitalit). Arvioinnin tulokset puolestaan vaikuttivat edelleen kaksoisuratukeen. Toisaalta oman päätösvallan omaavat ohjelmat ja ympäristöt päättivät itse, miten arvioida ympäristön toimivuutta ja menestystä sisältäen kokonaisvaltaisempia mittareita, kuten opintomenestys, urheilullinen kehittyminen ja hyvinvointi.

2.5. Kaksoisuran kehitysympäristöjen menestyspiirteet

ECO-DC –projektin lopputuotoksena muodostettiin kaksoisuran kehitysympäristöjen menestyspiirteet (Storm ym., 2021). Nämä piirteet tunnistettiin, kun arvioitiin sellaisia ympäristöjä, jotka olivat menestyksekkäitä tukemaan urheilijoiden urheilullista kehitystä, henkilökohtaista kasvamista ja opinnoissa edistymistä. Lisäksi arvioitiin sellaisia ympäristöjä, jotka eivät olleet menestyksekkäitä. Näin pystyttiin muodostamaan myös vastakkainen kuvaus kullekin piirteelle. Taulukossa 2 on esitetty kehitysympäristöjen menestyspiirteet.

Taulukko 2. Kaksoisuran kehitysympäristön menestyspiirteet ECO-DC (2017) tutkimusryhmän mukaan.

Piirre	Kuvaus	Vastakkainen puoli
Kaksoisuran tukiryhmä	Nimetty työntekijä tai työryhmä, joka on vastuussa urheilun ja opiskeluiden koordinoinnista. Tukiryhmällä on yhteyspiste, jotta opiskelijaurheilijat tietävät mistä saavat tukea.	Useat yhteyspisteet saavat opiskelijaurheilijat epävarmoiksi mistä hakea tukea ja heitä neuvotaan ottamaan yhteyttä useaan henkilöön.
Yhteistyö ja työnjako ympäristössä	Urheilun ja koulun toimijat kommunikoivat ja tekevät yhteistyötä koordinoidusti. Kun urheilijaopiskelijat kohtaavat vaikeuksia, asiaankuuluvat henkilöt (esim. valmentajat, opettajat, kaksoisuran tukiryhmä) käyvät jatkuvaa keskustelua sopivien ratkaisujen löytämiseksi..	Kommunikaation puute. Ristiriitaiset tavoitteet. Opiskelijaurheilijat kokevat ristiriitaisia vaatimuksia - esimerkiksi, valmentajat neuvovat urheilijoita keskittymään urheiluun ja opettajat opintoihin.
Selkeä ymmärrys kaksoisuran ongelmakohdista ja tukemisesta	Ympäristö mahdollistaa urheilijaopiskelijoille urheiluun ja opiskeluun keskittymisen eri ajankohtina. Perhe, valmentajat, opettajat, vertaiset ja muut ymmärtävät, tunnistavat ja tukevat urheilun ja koulun yhdistämistä.	Laajempi ympäristö ei ymmärrä kaksoisuriin liittyviä vaatimuksia. Koulun toimijat ilmaisevat, että urheilu on este opinnoille, ja urheilun toimijat sekä joukkuekaverit pitävät opintoja esteenä urheilusaavutuksille.
Roolimallit ja mentorointi	Ympäristöstä löytyy sopivia roolimalleja ja mentoreita. Oppimismahdollisuudet muilta opiskelijaurheilijoilta, jotka ovat valmiita jakamaan tietoa. Kaksoisuran tukiryhmä jakaa inspiroivia kaksoisuratarinoita.	Eri tason ja koulutuksen opiskelijaurheilijoilla on läpäisemättömiä rajoja. Urheilijat eivät jaa tietoa tai kokemuksia. Toimivia ratkaisuja kaksoisurien haasteisiin ei käytetä inspiraation lähteinä.
Asiantuntijapalveluiden saatavuus	Opiskelijaurheilijalla on käytettävissään asiantuntijoita ja palveluita liittyen ravitsemukseen, urheilupsykologiaan, fysioterapiaan ja lääketieteeseen. Palvelut voivat olla järjestettyjä urheilun tai koulun toimesta.	Opiskelijaurheilijoilla ei ole käytössään asiantuntijoita. Opiskelijaurheilijat, jotka tarvitsevat asiantuntijoiden tukea, eivät tiedä miten saada apua.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa	Ymmärrys eri toimialojen vaikutuksesta urheilijoiden elämään ja keskittyminen urheilijan holistiseen kehitykseen riippumatta minkä polun he valitsevat.	Urheilun toimijat keskittyvät vain urheiluun ja koulun toimijat keskittyvät vain opiskeluun.
Voimaannuttava lähestymistapa	Opiskelijaurheilijoilla on mahdollisuus kehittää osaamistaan ja resurssejaan, jotta he voivat suoriutua kaksoisuristaan ja tulla omatoimisiksi. Keskittyminen henkilökohtaiseen kehittymiseen.	Keskittyminen on vain urheilussa ja opiskelutaidoissa, ei kaksoisuraosaamisessa. Liiallinen kontrolli. Opiskelijaurheilijoita ei oteta mukaan päätöksentekoon.
Joustavat kaksoisuraratkaisut	Tunnustetaan, että eri urheilijaopiskelijat ovat erilaisia yksilöitä ja tarvitsevat erilaisia ratkaisuja tukemaan heidän kaksoisuriansa. Tämä saattaa tarkoittaa opintojen tai urheilun joustavuutta sekä joustavuutta esimerkiksi opintojen arvioinnissa.	Urheilijaopiskelijoilla ei ole käytettävissään yksilöllisiä palveluita, vain vakioratkaisuja. Koulun ja urheilun toimijat kilpailevat opiskelijaurheilijoiden rajallisesta ajasta.
Opiskelija-urheilijoiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen	Kaksoisuria toteutetaan sosiaalisesti vastuullisesti. Kaksoisuraympäristön toimijat tunnistavat vastuunsa urheilijoiden hyvinvoinnista ja mielenterveydestä. Ympäristön käytänteet pitävät sisällään eettiset ohjeet urheilijoiden suojelemisesta ja tukisysteemeistä.	Ympäristö ei tunnista vastuutansa opiskelijaurheilijoiden tasapainoisesta elämästä tai mielenterveydestä. Opiskelijaurheilijat piilottelevat heikkouksiaan. Toimijat eivät puutu tilanteisiin huomatessaan epäasiallisia käytänteitä.
Avoin ja ennakoiva lähestymistapa ympäristön kehittäminen	Kaksoisuran tukihenkilöt pyrkivät jatkuvasti kehittämään omaa ympäristöään ja osaamistaan, esimerkiksi kouluttautumalla, tutustumalla tieteellisiin julkaisuihin, osallistumalla palveluiden arviointiin.	Jatkuvalle ammatilliselle kehittymiselle ja arvioinnille ei ole aikaa. Tietoa saatetaan jakaa tiimin sisällä, mutta pyrkimystä horisontin laajentamiseen ei ole.

3. Euroopan komission ohjeistus (2012)

3.1. Johdanto

Euroopan komission ohjeistus on osoitettu Euroopan unionin jäsenmaiden päätöksentekijöille. Ohjeistuksen tavoitteena oli ja on toimia inspiraationa toimintaperusteisten kansallisten kaksoisuraohjeistuen laatimisessa sekä lisätä kaksoisurakonseptin tietoisuutta. Ohjeistus on kehitetty kaikille urheilijoille mukaan lukien miehet, naiset, tytöt, pojat ja paraurheilijat.

Ohjeistusten tarkoituksena on, että hallitukset, urheilujärjestöt, koulutusinstituutiot sekä urheilijoiden kaksoisuralla olevat työntekijät tiedostaisivat, mitä kaksoisuralla tarkoitetaan sekä ymmärtäisivät kaksoisuran hyödyt ja näin pyrkisivät luomaan toimivia ympäristöjä/olosuhteita urheilijoiden kaksoisurille. Kaksoisuran promootiota perusteltiin ohjeistuksessa myös Eurooppa 2020 strategian tavoitteiden kanssa: mitä enemmän yksilöitä valmistuu ammattiin tai saavat tutkinnon tehtyä sitä korkeampi työllisyys. Lisäksi kaksoisuran promootio tekee urheilun käytänteistä tehokkaampia, kun yhä enemmän lahjakkaita urheilijoita ja huippu-urheilijoita pysyy urheilusysteemissä.

Termien määritys:

1. Lahjakas urheilija on urheilija, joka on tunnistettu urheiluorganisaatioiden toimesta ja jolla on potentiaalia saavuttaa huippu-urheilijan ura.
2. Huippu-urheilija on urheilija, jolla on ammattilaissopimus urheilutyönantajan tai urheiluorganisaation kanssa, tai jolla on urheiluorganisaation tunnustettu status huippu-urheilijana.

Kaksoisuran onnistuminen: Kaksoisuran onnistuminen ja menestys riippuu organisaatioiden tai instituutioiden avainhenkilöiden tahtotilasta ja myötämielisyydestä. Euroopan komissio painottaa, että kaksoisuraan tarvitaan systemaattista lähestymistapaa pohjautuen yleisiin ja kestäviin taloudellisiin ja lakiin perustuviin järjestelyihin. Huippu-urheilijat harjoittelevat ja kisaavat yhä enemmissä määrin ulkomailla, mikä tekee opintojen ja urheilun yhdistämisestä entistäkin haastavampaa. Yksilöllisten ratkaisujen organisointi opiskelussa tai etäopetuksessa on vaativaa ja urheilijat saattavat olla epäsuotuisassa asemassa muihin opiskelijoihin nähden.

3.2. Politiikan alueet liittyen kaksoisuriin

Urheilun toimijoiden ja koulutusinstituutioiden lisäksi myös ministeriöt voivat hyvinkin olla mukana kaksoisuran ja opiskelijaurheilijoiden tukemisessa liittyen rahoitukseen tai verotukseen. Yksilöillä voi olla oikeuksia ja vastuita eri kaksoisuran osa-alueilla riippuen jäsenvaltioiden politiikasta ja säädöksistä (mukaan lukien oikeudelliset puitteet).

Sen lisäksi, että eri poliittiset elimet osallistuvat huippu-urheilijoiden kaksoisurien mahdollistamiseen, Euroopan komissio suosittelee kaupallisen sekä julkisen sektorin organisaatioiden ottamista mukaan kaksoisuria koskeviin järjestelyihin. Tukipalveluiden ja hyvien käytäntöjen edistämisen kannalta urheilijoiden kaksoisuriin sisältyy aina "yhdistettyä politiikkaa", jotta myös urheilijoiden pitkäaikaiset tarpeet urheilun ulkopuolella täyttyvät.

Ohjeistuksessa todetaan, ettei ole yhtä suositeltavaa mallia, miten kaikki siihen liittyvät politiikan alat olisi sisällytettävä kaksoisurakehykseen. Niin ikään ei ole suositusta siitä, minkä tahon tulisi johtaa koordinointiprosessia. Tämän vuoksi jokaisen Euroopan valtion tulisi luoda kansalliset kaksoisuriin liittyvät ohjeistukset ottaen huomioon kulttuuriset piirteet sekä jo olemassa oleva järjestelmä ja käytänteet.

Useimpien EU:n jäsenvaltioiden kansallisilla hallituksilla on tärkeä rooli kansallisessa urheilupolitiikassa oikeudellisten ja/tai taloudellisten puitteidensa kautta. Poliittisina ja usein tärkeimpinä rahoittajina ne voivat reagoida urheilun ja yhteiskunnan kehitykseen ja antaa ohjeita kaksoisuran toteuttamiselle järjestämällä ministeriöiden välisiä järjestelyjä ja jakamalla rahoitusta urheilujärjestöille, liitoille ja muille sidosryhmille, jotka tukevat urheilijoiden kaksoisuria ja tunnustavat sen merkityksen.

Ohje 1 - Amatööri- ja ammattilaisurheilun lahjakkaat ja huippu-urheilijat, mukaan lukien paraurheilijat ja eläkkeellä olevat urheilijat, olisi tunnustettava erityiseksi väestöryhmäksi asianomaisilla politiikan aloilla. Tämän tilan tulisi olla:

- Kehitetty huippu-urheilun sidosryhmien välisellä yhteistyöllä mukaan lukien urheilijoita edustavat järjestöt, koulutuslaitokset, työnantajat ja liikeyritykset sekä valtion virastot (esim. urheilusta, koulutuksesta, työllisyydestä, terveydestä ja rahoituksesta vastaavat ministeriöt);
- Integroitu urheiluelinten ja oppilaitosten määräyksiin ja toimintasuunnitelmiin, ammattilaisurheilun työnantajien ja työntekijöiden väliseen vuoropuheluun sekä amatööriurheilun urheilujärjestöjen johtokuntien ja urheilukomiteoiden väliseen vuoropuheluun;
- Tuettu määrittelemällä reittejä myöhäisen tai varhaisen vaiheen lajeille ja paraurheilijoille erityisesti silloin, kun työkykyisten urheilijoiden polkuja ei voida käyttää.

Ohje 2 - Urheilun, koulutuksen, sosiaalisen ja taloudellisen tuen sekä työllisyyden tarjoamiseen liittyvistä politiikan osa-alueista vastaavien viranomaisten olisi harkittava yksiköiden välisten elinten perustamista, jotta voidaan varmistaa kaksoisuratoiminnan koordinointi, monialainen yhteistyö ja seuranta (miten kaksoisurat ovat onnistuneet ja millainen integraatio huippu-urheilijoilla on yhteiskuntaan)

Ohje 3 - Kaksoisuran toteuttamisesta vastaavien viranomaisten olisi kehitettävä kaksoisuraa koskevat kansalliset ohjeet ottaen huomioon kaksoisuraa koskevat EU:n suuntaviivat sekä kansallisen urheilu- ja koulutusjärjestelmän erityispiirteet ja kulttuurinen monimuotoisuus. Heidän tulisi harkita sidosryhmien välisten sopimusten käyttöä kaksoisuran edistämiseksi. Tarvittaessa tällaisiin sopimuksiin voisi sisältyä erityisiä palkkiomekanismeja, kuten kannustimia oppilaitoksille tai työnantajille urheilijoiden palkkaamisessa.

3.3. Urheiluorganisaatiot

Urheiluorganisaatioiden tulisi olla tietoisia siitä, että urheilijat kohtaavat ristiriitaisia vaatimuksia ja tarpeita eri kehitystasoilla (urheilullinen, akateeminen, ammatillinen, psykososiaalinen, sosiaalinen, taloudellinen) kaksoisuran jokaisessa vaiheessa. Urheiluorganisaatioiden (lajiliitot, yhdistykset, seurat) olisi määriteltävä tai tarkistettava käytänteensä ja vaadittava kaksoisuraohjelmien kehittämistä. Kansalliset urheiluelimet voisivat edistää ja tukea kaksoisuran käsitteen sisällyttämistä jäsenorganisaatioidensa eri toimintoihin ottaen huomioon urheilijoiden aseman, strategisen lähestymistavan kaksoisurajärjestelyihin ja tukipalvelujen saatavuuden. Koska monet paraurheilulajit on integroitu valtavirran urheilujärjestöihin, tähän ryhmään on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta voidaan saavuttaa tasa-arvoinen kohtelu.

On olennaista, että lahjakkaiden tai huippu-urheilijoiden valintaprosessi ja urheilijoiden kaksoisuraa koskevat päätökset ovat avoimia ja sulkevat pois kaikenlaisen sukupuoleen, rotuun, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän. Tiukat eettiset määräykset ovat välttämättömiä. Urheilun ulkopuolista kehitystä olisi kunnioitettava ja urheilijoiden elämän tasapainoa pidettävä tärkeänä. Konkreettisista eettisistä säännöistä voi olla hyötyä, jos ne säätelevät esimerkiksi organisaatioiden sisäisten päätösten prosesseja. Urheilijoiden kaksoisuraa koskevissa strategioissa, rakenteissa ja ohjelmissa olisi yksilöitävä ja kuvattava selkeästi tietyn urheilulajin urakehityksen eri vaiheet. Tällaisten reittien tulisi olla joustavia ja tunnistaa urheilijoiden varhaisen ja myöhäisen kehityksen erilaiset tarpeet.

Esimerkki hyvistä käytännöistä: KOK on sisällyttänyt kansainvälisten liittojen arviointiinsa arvioinnin urheilijoiden uraohjelmista, joihin tulisi sisällyttää kaksoisuran lähestymistapa. Tämä on tärkeä askel, koska kansainvälisten liittojen on osallistuttava koko prosessiin, sillä se katsotaan pakolliseksi tehtäväksi.

3.4. Akatemiat ja harjoituskeskukset

Akatemiatoimintaa on monissa muodoissa EU:n jäsenvaltioissa. Kunnat, koulut ja urheiluseurat ovat mukana näissä akatemioissa. Paikalliset järjestelyt kaikkien sidosryhmien kanssa on avain menestykseen. Akatemioissa on koulutuksen lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota nuorten urheilijoiden henkilökohtaiseen kehittymiseen valmentajien, opettajien ja terveysasiantuntijoiden avulla. Lisäksi korkeakouluissa tulisi olla mahdollisuus sovittaa opinnot korkeimmalla tasolla urheilemiseen.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä: Espanjan Sant Cugatin harjoituskeskuksessa on urheilijoille suunnattu palvelu, joka kiinnittää yksilöllistä huomiota siirtymiin (esimerkiksi keskiasteen koulutuksen ja yliopistokoulutuksen lopussa sekä urheilu-uran loppumisen vaiheessa). Ensimmäiset työkokemukset helpotetaan keskuksen lähellä olevissa paikallisissa yrityksissä. Lisäksi harjoituskeskuksen sisällä sijaitseva julkinen lukio tarjoaa oppitunteja sovitettuina aikoina harjoitusryhmille.

Ruotsin Malmön yliopiston Malmö Sport Academy tukee kansallisia huippu-urheilijoita yliopistokoulutuksensa ensimmäisen vuoden aikana, mikä helpottaa heidän siirtymistään koulutusjärjestelmään. Opiskelijaurheilijoille on tarjolla joukko kaksoisuraa tukevia palveluja (lääketiede, fysiologia, ravitsemus, psykologia, uraneuvonta ja -suunnittelu). Ohjelman käyttäjille myönnetyt apurahat antavat heille 25 tuntia asiantuntija-apua kouluvuoden aikana heidän henkilökohtaisten tarpeidensa perusteella.

3.5. Valmentajat ja muu henkilökunta

Päävalmentajien ja suorituskykytiimien (mm. apuvalmentajat, terveydenhuollon asiantuntijat) tulisi huolehtia siitä, että urheilijat kehittävät teknisten, taktisten, fyysisten ja henkisten taitojen lisäksi sosiaalisia taitoja sekä elämänhallintaan liittyvää osaamista koulutus- ja urapolkujen kautta. Urheilijan tukitiimin tulisi nähdä urheilija kokonaisena persoonana ja edistää elämäntaitojen kehittämistä (esim. vuorovaikutustaidot, menestymisen ja epäonnistumisten käsittely, ajan ja stressin hallinta). Kaksoisuraperiaatteiden osaaminen voisi olla osa valmentajien ja muun tukitiimin työehtosopimusta.

Esimerkki hyvistä käytännöistä: Iso-Britanniassa on ”lahjakkaiden urheilijoiden elämäntavan tuen” TASS:n (Talented Athletes Scholarship Scheme) kehittämä koulutusohjelman. Pätevyys tarjoaa tarvittavat taidot, jotta ammattilaiset (valmentajat ja tukitiimin johtajat) voivat ohjata ja tukea urheilijoita heidän kaksoisuransa kautta. Pätevyys on osa jatkuvaa ammatillisen kehittämisen strategiaa.

Tukirakenteet ja palvelut on integroitava urheilijoiden urheilu-, koulutus- ja ammattijärjestelmiin sen sijaan, että ne pysyisivät erillisinä. Sitoutumisen saavuttamiseksi koordinaattoreiden, fysioterapeuttien, lääkäreiden, valmentajien ja opiskeluihin osallistuvien edustajien välinen vuoropuhelu olisi järjestettävä yksilöllisten toimintasuunnitelmien avulla. Lähtökohtana tulisi olla urheilijoiden etu. Järjestöjen ja urheilijoiden välisiä eturistiriitoja tulisi välttää. Palvelujen tulisi perustua luotettavaan tieteelliseen tutkimukseen ja/tai tieteellisten asiantuntijoiden tukeen. Kaksoisuraa tukevia palveluja olisi mainostettava urheilijoiden, valmentajien, urheiluliittojen ja muiden sidosryhmien keskuudessa.

Ohje 4 - Julkisten ja yksityisten urheiluviranomaisten olisi tuettava urheilijoiden kaksoisuran toteuttamista kansallisten/alueellisten urheilujärjestöjen toiminnassa muodollisilla sopimuksilla, jotka edellyttävät selkeää strategiaa, toiminnan suunnittelua ja urheilijoiden osallistamista. Rahoituksen jakamisen edellytyksen pitäisi olla se, että kaksoisurakonsepti sisällytetään heidän toimintaansa. Nuorten urheilijoiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaaminen tulisi olla tällaisten ohjelmien edellytys.

Ohje 5 - Urheiluviranomaisten olisi tunnustettava urheilukorkeakoulut ja harjoituskeskukset (esim. olympiavalmennuskeskukset) osaksi sidosryhmien välisiä sopimuksia ja varmistettava kaksoisurapalvelujen toteuttaminen näissä instituutioissa.

Ohje 6 - Julkisten ja yksityisten urheiluviranomaisten olisi tunnustettava ja tuettava urheilukorkeakouluja ja tehokkaita harjoituskeskuksia vain, jos jotkin vähimmäisvaatimukset on täytetty:

- Urheilun ja koulutuksen yhdistäminen elämän mittaisen oppimisstrategian viitekehyksessä
- Pätevä henkilöstö
- Tukipalvelut, mukaan lukien lääketieteellinen, psykologinen, koulutus- ja urapalvelu
- Turvallisten ja esteettömien urheilutilojen ja palvelujen laatukriteerit
- Urheilijoiden oikeuksien avoimuus
- Yhteistyö urheilijoiden sosiaalisen tukiverkoston (esim. vanhempien) kanssa.

Ohje 7 - Urheilu- ja koulutusviranomaisten olisi edistettävä kaksoisuran toteuttamista valmentajien ja muiden suorituskykytiimien jäsenten sopimuksissa. Kansallisten urheilujärjestöjen ja kansainvälisten liittojen sekä koulutusinstituutioiden olisi sisällytettävä kaksoisurakonsepti koulutusohjelmiin.

Ohje 8 – Sidosryhmiä on tuettava, jotta 1) asiantuntemus kaksoisurakysymyksistä on kaikkien sidosryhmien saatavilla, 2) kaksoisuratuki on kaikkien tunnustettujen lahjakkaiden, huippu-urheilijoiden ja lopettaneiden urheilijoiden käytettävissä, 3) tukipalvelujen laatu ja sisältö vastaavat urheilijoiden kokemia vaatimuksia.

Ohje 9 – Suorituskykytiimin ja tukipalveluja tarjoavien asiantuntijoiden tulisi olla päteviä, eikä heillä saa olla minkäänlaista rikosrekisteriä hyväksikäytöstä (fyysistä tai seksuaalista)

[2] Vaikka Euroopan komission ohjeistuksessa ja tässä katsauksessa käytetään yhteistä termiä ”akatemia”, niiden rakenteet, sisällöt ja toiminta vaihtelevat maittain. Muissa maissa akatemioilla tarkoitetaan usein ammattilaisorganisaation akatemioita (esimerkiksi jalkapallossa seuran sisäinen akatemia) tai valtiolähtöisissä maissa harjoituskeskuksen sisällä toimivia akatemioita. Suomessa urheiluakatemialla puolestaan tarkoitetaan alueellisia yhteistyöverkostoja, joihin kuuluu oppilaitoksia, urheiluseuroja ja asiantuntijaorganisaatioita.

3.6. Koulutus

Koska kaksoisuralla opinnot ovat haaste monille urheilijoille, henkilökohtainen tuen (mentorit, ohjaajat ja henkilökohtaiset oppimistukijärjestelmät) on todettu rohkaisevan urheilijoita ylläpitämään koulutuspolkujaan. Urheilijoille tulisi löytää räätälöityjä ratkaisuja urheilulajien monimuotoisuuden sekä urheilijoiden kehitysvaiheiden ja opinto-ohjelmien vaihtelevuuden vuoksi. Tukipalvelut voisivat toimia motivaationa nuorille urheilijoille opintojen suorittamiseen. Lisäksi verkkopohjaiset hakemistot voivat tarjota tietoa akateemisista ja ammatillisista kursseista, opinto-ohjelmista, joustavuusjärjestelyistä, palveluista, valmentajista ja harjoituskeskuksista sekä kansallisella että Euroopan tasolla. Tällainen huippu-urheilijoiden resurssityökalu voisi helpottaa uran valintaa ja tulevaisuuden suunnittelua.

Monet jäsenvaltiot suosivat urheilun ja koulutuksen yhdistämistä erityisissä urheilukouluissa (esim. urheilulukiot ja urheiluamikset) tai korkeakouluissa, jossa urheilijat voivat hyötyä urheiluun mukautetusta koulutusohjelmasta. Urheilijoiden kannalta erityyppiset erityisjärjestelyt ovat arvokkaita (esim. opiskelun jatkaminen vuodella, etäopiskelumahdollisuudet, mentorointi, mukautetut kurssitehtävät, tentit ja kokeet). Kaksoisuran onnistuminen riippuu myös koulujen valinnoista ja käytössä olevista seurantamekanismeista. Euroopan komission ohjeistukset suosittelevat akkreditointijärjestelmää koulutusinstituutioille, jotka haluavat toimia urheilukouluina. Kokemusten vaihto erilaisista järjestelyistä jäsenvaltioissa voisi parantaa urheilukoulujen ja erityiskoulujen tehokkuutta. Vammaisten huippu-urheilijoiden, jotka usein jätetään huomiotta eri järjestelmien arvioinnissa, pitäisi olla osa tätä kokemustenvaihtoa.

3.7. Ammattikoulut

Monille lahjakkaille urheilijoille ammatillisesta koulutuksesta muodostuu heidän kaksoisuransa koulutusosa. Siksi on kehitettävä erityisjärjestelyjä, joiden tulisi mieluiten olla osa jäsenvaltion kaikkien ammatillisten oppilaitosten oikeudellista tai poliittista

kehystä. Opiskelijoiden tulisi sallia pidentää ammattikoulutusta huippu-urheilun takia. Tämä edellyttää joustavuutta sekä oppilaitokselta että työnantajalta. Ammatillisten oppilaitosten tulisi olla ensisijaisesti vastuussa siitä, että henkilökohtaiset koulutussuunnitelmat laaditaan yhteistyössä työnantajan ja opiskelijan kanssa. Oppilaitosten tulisi voida järjestää ohjausta tapauksissa, joissa tarvitaan lisäopetusta sen varmistamiseksi, että opiskelija saavuttaa vaaditut taidot.

Jäsenvaltioissa on positiivisia kokemuksia järjestelyistä, joissa ammattilaisseurojen akatemiat tekevät yhteistyötä ammatillisten oppilaitosten kanssa. Tällöin urheilija voi saavuttaa esimerkiksi liikunnanohjaajan tai valmentajan pätevyyden. Nämä esimerkit osoittavat, että kaksoisurajärjestelyjä ei pitäisi rajoittaa vain joustavuuteen, vaan ne voivat sisältää myös opetussuunnitelman, joka johtaa ammattiin urheilun parissa. Ammatilliset koulutuslaitokset voivat toimia myös tärkeinä elementteinä ammattilaisurheilijoiden koulutuksessa, esimerkiksi soveltavan teorian muodossa. Tämä voi sisältää opintoja sopimuksista ja työehdoista, vieraasta kielestä, viestinnästä, sairaanhoidosta sekä vammojen ehkäisemisestä.

Esimerkki hyvistä käytännöistä: Johan Cruyff College tarjoaa räätälöityjä koulutusohjelmia eri lajien huippu-urheilijoille viidessä Alankomaiden opetusministeriön hallinnoimassa "alueellisessa ammatillisessa koulutuskeskuksessa". Opiskelijat ja entiset urheilijat voivat saada valmentajan, tapahtumajärjestäjän tai urheilumarkkinoinnin ammatin.

Ammatilliset koulutuslaitokset jäsenvaltioissa tarjoavat kuitenkin harvoin huippu-urheilijan ammattikoulutusta uran lyhytaikaisuuden vuoksi. ”Huippu-urheilijaksi” -koulutuksen lähtökohtana tulisi olla kuvaus huippu-urheilijalle tarvittavista taidoista (tietämys, taidot ja vastuut). Kansallisia urheilijaorganisaatioita voitaisiin kutsua osallistumaan tällaisten ohjelmien laatimiseen osana ammatilliseen koulutukseen liittyvää vuoropuhelua.

3.8. Korkeakoulut

Jos korkeakouluilla ei ole ohjeistuksia tai käytänteitä urheilijoiden kaksoisurille, monet huippu-urheilijat eivät pysty yhdistämään urheilua ja opintoja, jos he haluavat saavuttaa tavoitteensa urheilussa (erityisesti, jos ei ole mahdollisuutta pidentää opinto-oikeutta). Maissa, joissa ei ole voimassa olevaa lainsäädäntöä, on perusteltua pyrkiä yleiseen sopimukseen urheilun sidosryhmien ja (kiinnostuneiden) korkeakoulujen välillä sekä määritellä kaikkien kumppaneiden hyväksymä ja kunnioittama korkeakouluopiskelijoiden urheilusääntö. Tämä lisäisi avoimuutta, jotta urheilijat tietäisivät, mitä erityisjärjestelyjä on olemassa. Vaihtoehtoisesti voitaisiin kehittää akkreditointijärjestelmä sellaisten korkeakoulujen tai tiedekuntien tunnistamiseksi ja valitsemiseksi, joilla on asianmukaiset kaksoisurajärjestelyt.

Esimerkki hyvistä käytännöistä: Liikuntakasvatuksen maisteriohjelman puitteissa Brysselin Vrije yliopisto kehitti yksilöllisen opintopolun "Elite Sport Career". Tämän opintopolku opettaa heille teoreettista tietoa ja sovellettuja taitoja oman kaksoisuransa eri näkökohtien analysointiin, arviointiin ja jatkuvaan kehittämiseen. Urheilijat valmistuvat muun muassa valmentajiksi, urheilupäälliköiksi ja liikunnanopettajiksi. Opiskelijaurheilijoiden on osoitettu saavuttavan parempia akateemisia tuloksia kuin keskimääräinen opiskelijaväestö Vrije yliopistossa.

Ohje 10 - Julkisten viranomaisten ja sidosryhmien olisi kehitettävä kehys urheilun ja koulujen kaksoisuralle, johon sisältyy erityisjärjestelyjä (esim. joustavat opintoratkaisut, mukautettu opetussuunnitelma, verkko-opiskelu, lisäopetus, tilojen ja urheilupalvelujen käyttö ja tukipalvelut).

Ohje 13 - Opetus- ja urheiluviranomaisten olisi edistettävä ammattilaisakatemioiden ja ammatillisten koulutuslaitosten välistä yhteistyötä kaksoisuran järjestämiseksi tehokkaasti ja houkuttelevasti.

Ohje 14 - Koulutus- ja urheiluviranomaisten tulisi kannustaa urheilun ja korkeakoulujen sidosryhmiä kehittämään ja toteuttamaan kaksoisurakäytänteitä mukaan lukien opetussuunnitelman sisällöt sekä tilojen ja tukipalvelujen käyttö.

Ohje 15 - Julkisten viranomaisten olisi tuettava akkreditointijärjestelmän kehittämistä urheiluprofiilin omaaville oppilaitoksille.

3.9. Työllistyminen

Jäsenvaltioilla on osana työllisyys- ja urheilupolitiikkaa käytössä rakenteita, jotka tarjoavat neuvontaa ja tukea urheilijoiden urasuunnitteluun. Jotkut jäsenvaltiot jakavat julkisella sektorilla useita virkoja erityisesti urheilijoille. Joissakin maissa huippu-urheilijat voivat työskennellä valtion ja julkisten laitosten palveluksessa (armeija, poliisi, tulli). Yleensä urheilijat suhtautuvat erittäin myönteisesti näihin mahdollisuuksiin, mutta urheilu-uran jälkeen he siirtyvät muille aloille.

Rahoitustukijärjestelmien käyttöönotto jäsenvaltioissa on mahdollistanut sen, että yhä useammasta urheilijasta voi tulla täysipäiväisiä urheilijoita. Suurin osa urheilijoista joutuu kuitenkin vielä tekemään osa-aikatyötä urheilun rahoituksen täydentämiseksi. Näiden urheilijoiden työn joustavuus on välttämätöntä urheilun ja työn yhdistämiseksi ja oikean tasapainon saavuttamiseksi. Huippu-urheilun yhdistäminen työhön muilla kuin urheilualoilla voi kuitenkin olla haastavaa. Menestyminen edellyttää sekä työnantajien että valmentajien joustavuutta.

Yrityksille on tarjottava kannustimia rekrytoida huippu-urheilijoita. Erityishuomiota on kiinnitettävä naisiin sekä paraurheilijoihin. Urheilijat on koulutettava ymmärtämään työmarkkinoita ja sitä, miten he voivat vaikuttaa myönteisesti työnantajansa tavoitteisiin osaamisensa ja urheilun oppimiskokemustensa kautta. Sponsorointisopimuksiin olisi ihannetapauksessa sisällytettävä kaksoisuraa koskeva artikla, jossa yritykset sitoutuvat tarjoamaan uramahdollisuuksia urheilijoille.

Esimerkkejä hyvistä käytännöistä: Tanskan maajoukkue on aloittanut yhteistyön useiden yritysten "kultaisen verkoston" kanssa, mikä tarjoaa huippu-urheilijoille joustavia työpaikkoja.

3.10. Laadun varmistus ja kaksoisuran promootio

Kaksoisuraohjelmien toteutuksen valvonta on välttämätöntä laadun varmistamiseksi. Usein valvontamekanismit ovat hajanaisia. Joissakin jäsenvaltioissa kansallisten koulutuslaitosten

oikeudelliset ja poliittiset puitteet ovat ulkoisen valvonnan alaisia, mukaan lukien arvioinnit ja tarkastukset. Vaikka koulutusalan laadunvalvonnalla on pitkät perinteet, urheilussa tällaiset arvioinnit jätetään usein huomiotta. Säännöllisten riippumattomien arviointien tulisi kattaa palvelujen ja tilojen laatu. Tilojen tulisi esimerkiksi olla turvallisia, paraurheilijoiden käytettävissä ja nuorilla urheilijoilla tulisi olla mahdollisuus treenata ja opiskella hyvissä olosuhteissa. Arviointien tulisi sisältää urheilijoiden kokemukset ja lajiliittojen sekä mahdollisten rahoitustahojen näkemykset, jotta tukipalvelujen tarjonta on tarkoituksenmukaista ja helpottaa kaksoisuraa.

Ohje 30 - Urheilu- ja koulutusviranomaisten, urheiluorganisaatioiden ja oppilaitosten olisi edistettävä kaksoisuran ja tukipalvelujen säännöllistä sisäistä ja ulkoista valvontaa sisällyttäen urheilussa kehittymisen ja akateemisten tulosten seurannan, henkilöstön pätevyyden arvioinnin ja jatkokoulutuksen seurannan.

Ohje 31 - Urheiluviranomaisten ja kansallisten urheiluelinten tulisi harkita kansallisen laatumerkin kehittämistä kaksoisurapalveluille.

Kaksoisura voidaan toteuttaa onnistuneesti vain, jos urheilijat ja heidän lähipiirinsä (valmentajista vanhempiin) ovat tietoisia sen merkityksestä. Eri toimijoiden välinen koordinointi on yksi keskeisistä menestystekijöistä. Nykyiset verkostot voivat antaa merkittävän panoksen kaksoisuran käsitteen levittämiseen.

Esimerkki hyvistä käytännöistä: Kansainvälinen olympiakomitea on välittänyt viestiä kaksoisuran merkityksestä urheilijoille, valmentajille ja urheilijoiden yhteisölle jo vuodesta 2008. Tätä viestiä on levitetty ympäri maailmaa 69 kansainväliselle urheiluliitolle ja 205 kansalliselle olympiakomitealle (NOC).

Ohje 32 - Urheiluviranomaisten tulisi toimia yhteistyössä urheiluorganisaatioiden kanssa lisätäkseen valmentajien, urheilijoiden ja heidän lähipiirinsä tietoisuutta kaksoisuran merkityksestä. Urheiluviranomaisten olisi kannustettava nykyisiä urheilijoiden järjestöjä levittämään tietoa kaksoisurapalveluista.

Ohje 34 - Urheilu- ja koulutusviranomaisilla tulisi olla käytössä seuranta- ja arviointijärjestelmä yhteistyössä urheilu-, koulutus- ja urheilujärjestöjen kanssa seuratakseen edistymistä kaksoisurakäytänteiden täytäntöönpanossa. Heidän tulisi myös tukea vastaavaa tutkimusta.

4. FISU –kysely (International university sports federation; Condello ym. 2019)

Tutkimus toteutettiin vuoden 2017 Universiadien yhteydessä. Tutkimukseen osallistui 426 urheilijaa (46 % miehiä, 54 % naisia), 22 lajista, 74% yksilölajeja, 26 % joukkuelajeja). Vastaajista 4 % oli Afrikasta, 20 % Amerikasta 34 % Aasiasta ja 39 % Euroopasta. Tutkimuksessa suurin osa opiskelijaurheilijoista raportoi useista haasteista liittyen urheilun ja opintojen yhdistämiseen. 57 % raportoi pitkistä poissaoloista yliopiston kursseilta, 50 % raportoi vähäisestä vapaa-ajasta, 44 % viittasi taloudelliseen epävarmuuteen ja 43 % kertoi, että he ovat joutuneet jättämään kokeita väliin/tekemättä urheilun takia. Lisäksi 42 % koki joutuneensa vähentämään harjoittelua opintojen takia ja 37 % oli kokenut ylikuormitusoireita. Tämän arvioitiin johtuvan siitä, että heillä ei ollut mahdollista pitkittää akateemista koulutusta. Avoimissa kysymyksissä nousi esille, että urheilijat olivat kokeneet väsymyksen tunnetta, heidän unen laatunsa oli heikentynyt, etäopiskelumahdollisuudet olivat rajallisia, yliopiston tuen puute oli ollut liian vähäistä, heillä ei ole ollut aikaa riittävästi harjoittelulle ja he ovat kokeneet keskittymisvaikeuksia sekä urheilussa että opinnoissa. Suurin osa vastaajista (75 %) ilmoitti, etteivät tiedä oman maansa kaksoisurakäytänteistä tai tukiohjelmista. Lisäksi opiskelijaurheilijat tunnustivat, että kaksoisura vaikuttaa sekä urheilun että opintojen tuloksiin, vaikka he saivat tukea vanhemmilta, valmentajilta ja yliopistojen henkilökunnalta.

Yliopistoissa urheilutilat, joustava luennoille osallistuminen, kokeiden uudelleen järjestäminen, ja yksilölliset opintosuunnitelmat raportoitiin useimmin esiintyväksi tueksi yhdessä tutoroinnin, työllistymiseen rohkaisemisen ja uraohjauksen kanssa. Opiskelijaurheilijat esittivät kehitysehdotuksia useilla tasoilla, kuten taloudelliseen tuen lisääminen, koulutuksen joustavuuden mahdollistaminen ja urheilutilojen kehittäminen yliopistossa (tai lähellä sitä). Tukea osallistujat ilmoittivat saavansa eniten vanhemmilta (86%), valmentajilta (65%), yliopiston henkilökunnalta, urheilukavereilta (46%), ystäviltä (44%,) ja sisaruksilta (36%).

Tutkimuksessa löytyi eroja yksilöurheilijoiden ja joukkuelajien urheilijoiden välillä, opinto-ohjelmien välillä sekä motivaatiossa kaksoisuraa kohtaan. Yksilöurheilijat käyttivät enemmän aikaa urheiluun kuin joukkuelajien urheilijat. Yksilölajin urheilijat käyttivät tässä tutkimuksessa noin 3h enemmän aikaa urheiluun viikossa kuin joukkuelajien vertaiset. Tätä saattaa selittää se, että joissain yksilölajeissa tarvitaan suurta harjoittelumäärää (kestävyyslajit, uinti, telinevoimistelu) sekä heillä on mahdollisuus järjestää harjoituksia itsenäisesti. Euroopassa erityisesti urheilijoilla on osoitettu olevan eroja motivaatiossa kaksoisuraa kohtaan, kaksoisurataidoissa, sekä opintojen pääaineessa. Yliopiston pääaine puolestaan vaikutti opintoihin käytettävään aikaan. Kuitenkaan pääaine ei vaikuttanut urheiluun käytettävään aikaan. Nämä löydökset saattavat heijastella sitä, että yksilölliset

asenteet ja urasuunnittelu ovat tärkeämpää kuin se, että opinto-ohjelma olisi sopivin heidän urheilu-uran kannalta.

Tämä tutkimus on linjassa muun kansainvälisen tutkimuksen kanssa ja tulokset vahvistavat, että akateemisten, urheilullisten ja sosiaalisten komponenttien välillä on jännitteitä opiskelijaurheilijan elämässä. Opiskelijaurheilijat raportoivat, että menestyksekäs kaksoisura vaatii joustavuutta sekä urheilussa että opinnoissa. Tutkijat pohtivat, että oleellista olisi haastaa kulttuurisesti hallitseva diskurssi, jonka mukaan joustavuuden tulisi koskea vain oppilaitoksia.

Yllättävä tulos analyysissa oli se, että opiskelijaurheilijat eivät olleet tietoisia lainsäädäntökehyksistä, jotka tukevat urheilijoiden kaksoisuria. Tämä koski myös maita, jotka on tunnistettu äskettäisessä tutkimuksessa kaksoisurapalvelujen vähimmäislaatuvaatimuksista, mukaan lukien Suomi. (Euroopan Komissio, 2016). Viestintä kaksoisuramahdollisuuksista, ohjelmista ja käytänteistä on ratkaisevan tärkeää, jotta vastuulliset ja itsenäiset opiskelija-urheilijat voivat arvioida omia vahvuuksiaan, heikkouksiaan ja mahdollisia ratkaisujaan kaksoisuralla.

5. Case Ruotsi (Linner ym., 2020)

Ruotsissa on perinteinen seurapohjainen systeemi. Seurapohjaisen systeemin rinnalla perustettiin kaksoisurasysteemi 1970 luvulla ”elite sports gymnasium” muodossa. Urheilulukio tukeutuu vahvaan yhteistyöhön Ruotsin urheilun valtakunnanliiton (RF), lajiliittojen ja paikallisten toimijoiden kanssa. Vuonna 2015 aloittivat ruotsalaiset kansalliset urheiluyliopistot (national sports universities) sekä urheiluystävälliset yliopistot. Urheiluyliopistoissa opiskelijaurheilijat harjoittelevat seuran mukana tai harjoituskeskuksissa, joita lajiliitot johtavat. Yliopistossa urheilijat opiskelevat samalla tavalla kuin muut opiskelijat. Urheilu ja koulutus ovat erillisiä osapuolia ja urheilun sekä opiskelun yhdistäminen perustuu avaintoimijoiden yhteistyöhön. Opiskelu on maksutonta ja opiskeluvaatimukset sekä kurssien suoritusvaatimukset ovat samat urheilijoille kuin muille opiskelijoille.

Opiskelija-urheilijat saavat valtion rahoittamaa opintorahaa (apuraha sekä valinnainen laina) elinkustannusten kattamiseksi, eikä heille yleensä myönnetä apurahoja. Koska kaksoisuralle ei ole kansallista lainsäädäntöä, paikalliset tukisäännöt (esim. joustava opiskelu) ovat avainasemassa. Urheiluyliopistojen kehittämisen virittämiseksi kehitettiin ”The Swedish national guidelines for elite athletes’ DCs”. Nämä ohjeistukset perustuivat kulttuuriseen synteesiin EU:n ohjeistuksista sekä jaettuun kokemukseen ja tietoon parhaista käytänteistä ruotsalaisissa urheiluyliopistoissa.

Nämä ohjeistukset kehottavat, että yliopistot osana kaksoisuran kehitysympäristöä:

a) Tarjoavat joustavia opintoja perustuen paikallisiin käytänteisiin suhteessa yliopiston sääntöihin.

b) Tekevät yhteistyötä lajiliittojen tai seurojen kanssa mahdollistaen hyvän harjoitusympäristön sekä lisäävät soveltavan urheilututkimuksen jalkauttamista käytäntöön.

c) Tukevat opiskelijaurheilijan elämäntyylin tasapainoa kehittäen heidän kaksoisurataitoja, lisäävät kaksoisuran tietoutta sekä ymmärrystä, näkevät urheilijat kokonaisina yksilöinä ja koordinoivat vertaistapaamisia muodostaen verkostoja opiskelijaurheilijoille.

d) Tukevat opiskelijaurheilijoiden siirtymiä toiselta asteelta kolmannelle asteelle sekä siirtymässä työelämään ja urheilu-uran loppumisessa

e) Palkkaavat kaksoisuran koordinaattorin, joka tekee yhteistyötä, organisoi sekä kehittää kaksoisuran kehitysympäristöä kokonaisuudessaan.

Linner ym. (2020) tutkivat Umeån yliopistoa, jossa on 33 000 opiskelijaa ja sillä on kansallisen urheiluyliopisto status. Tämän kehitysympäristön (DCDE) ydin oli liikuntatieteellinen tiedekunta, joka yhdisti kaiken urheiluun liittyvän toiminnan, tutkimuksen ja yhteistyön Umeån yliopistossa. DCDE tuki 240 opiskelijaurheilijaa yli 38 lajissa ja 50 koulutusohjelmassa sekä piti yllä viittä harjoituskeskusta yleisurheilussa, sulkapallossa, hiihdossa, salibandyssa ja hiihtosuunnistuksessa. Tässä Case –tutkimuksessa kohdelajina oli yleisurheilu.

Liikuntatieteellinen tiedekunta kehitti alueellisesti urheilua, muodosti kaksoisuran tukiryhmän sekä toimi urheilun ja opiskelun linkkinä yliopistolla. Yliopiston ja urheilulukion yleisurheilijat jakoivat harjoituskeskuksen, joka sijaitsi 10 min päässä kampukselta. Opiskelijaurheilijat olivat entisiä urheilulukiolaisia, joten ympäristölle ominaista oli se, että kaikki tunsivat toisensa.

Ollakseen jäsen/saadakseen opiskelijaurheilijan statuksen urheilijan täytyi olla maajoukkueen jäsen tai kilpailla kansallisella mestaruustasolla. Opiskelijaurheilijat olivat 20-30 –vuotiaita, olivat eri tasolla niin urheilullisessa kuin koulutuksellisessa kehityksessä, kilpailivat eri lajeissa (hypyt, juoksut ja heitot) ja opiskelivat eri ohjelmissa (esim. lääketiede, biologia, fysioterapia). Tärkeimmät henkilöt ympäristössä urheilijoille olivat valmentajat, joita he tapasivat päivittäin. Opiskelijaurheilijoiden tuli ilmoittaa valmentajille, miten asiat sujuivat, jotta valmentajat pystyivät sovittamaan harjoittelua sekä toimimaan linkkinä lisätuelle tarpeen vaatiessa.

5.1. Umeån yliopisto kaksoisuran kehitysympäristönä

Kuvassa 3 on kuvattu Umeån yliopisto kaksoisuran kehitysympäristönä. Kaksoisuran tukiryhmä koostui kaksoisurakoordinaattorista, assistentista, hallintovirkailijasta, suorituskykytiimin koordinaattorista ja valmentajista. Tiimi oli toiminut yhdessä yli 10 vuoden ajan. Tukiryhmä jakoi kokemuksia ja oppia yli lajirajojen sekä keskusteli opiskelijaurheilijoiden tilanteista päivittäin. Kaksoisurakoordinaattori mahdollisti opintojen joustavuuden sekä markkinoi kaksoisuraa. Jos urheilijalla oli haasteita opinnoissa, niin kaksoisurakoordinaattori tai assistentti otti vastuun. Suorituskykytiimi tarjosi yksilöllistä tukea tarveperusteisesti. Suorituskykytiimi koostui fysiikkavalmentajista sekä viidestä yliopiston opettajasta, joilla oli asiantuntemusta fysioterapiassa, ravitsemuksessa ja urheilupsykologiassa.

Kaksoisurasysteemi yliopistossa mahdollisti oikeuden yksilöllistää joustavaa opiskelua, mikä oli vahvistettu yliopiston kaksoisurasäännöissä. Järjestelmää valvoi kaksoisurakoordinaattori ja se oli kehittynyt vuosikymmenen ajan käytyjen neuvottelujen ja tukiohjeistusten tarkennusten mukaisesti yhteistyössä yliopiston henkilökunnan kanssa. Tämä pohjautui viralliseen asiakirjaan, jossa käytännön neuvoja hahmoteltiin tärkeimmistä opintomuutoksista, mukaan lukien mahdollisuus hidastaa opiskelutahtia, lykätä tentti, suorittaa tentti muualla leirien tai kilpailujen yhteydessä tai valita itselle sopiva harjoittelupaikka opintoihin liittyen.

Kun opiskelijaurheilija hyväksyttiin yliopistoon, allekirjoitettiin sopimus. Kaksoisuraa hallinoitiin tukiohjeistusten mukaisesti. Vaikkakin tämä oli toisinaan hankalaa tai työlästä, henkilökunta oli velvoitettu tarjoamaan tukea ja kaksoisurakoordinaattori tai assistentti oli aina tavoitettavissa. Urheilijat saattoivat mennä opettajan luokse ja sanoa, että heillä on ”flexible study plan”, mikä mahdollisti esimerkiksi kokeen siirtämisen. Jos yksittäisten opettajien kanssa tuli ongelmia, niin opiskelijaurheilija otti yhteyttä tukitiimiin, joka selvitti asian. Lisäksi opiskelijaurheilijoiden luokkakaverit välillä auttoivat tehden muistiinpanoja tai nauhoittaen luentoja.

Ympäristön toiminta perustui liikuntatieteellisen tiedekunnan, lajiliittojen ja paikallishallinnon väliseen yhteistyöhön sekä taloudelliseen sopimukseen. Heillä oli ollut voittoa tavoittelematon säätiö 26 vuoden ajan ja he pyrkivät tukemaan huippu-urheilua pitkällä tähtäimellä. Tavoitteena oli saada enemmän urheilijoita kohti kansallista ja kansainvälistä tasoa, helpottaa urheilututkimuksen ja tietämyksen levittämistä ja lisätä yhteistyötä. Opettajat suhtautuivat yleensä myönteisesti opiskelijaurheilijoihin siinä mielessä, että he kannustivat muita opiskelijoita ottamaan roolimallia opiskelijaurheilijoista, kuinka työskennellä kovasti, ottaa vastuu ja rakentaa elämää. Kuten yksi opettajista pohti: "En näe mitään negatiivista, kun minulla on nämä motivoivat ihmiset ryhmässä, he esiintyvät huipulla innoituksena ikäisilleen."

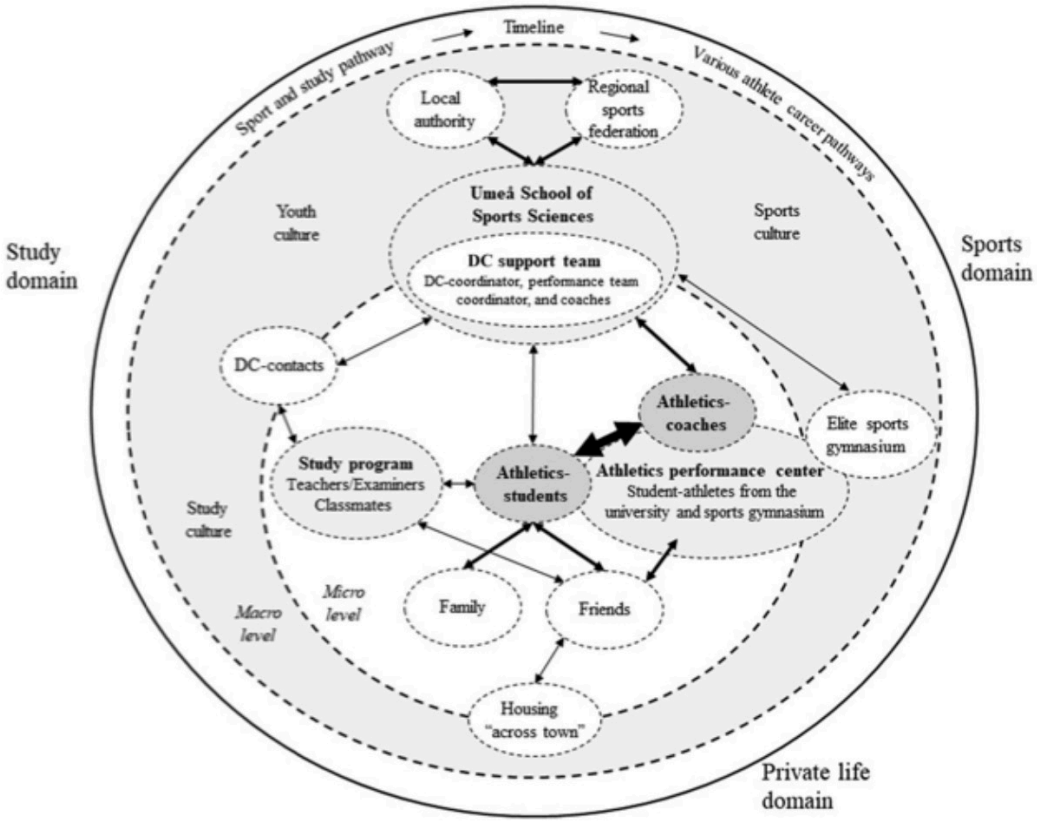

Kuva 3. Umeån yliopiston empiirinen malli kaksoisuran kehitysympäristönä (Linner ym., 2020).

5.2. Umeån yliopiston menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä

Kuvassa 4 on kuvattu Umeån yliopiston menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä. Umeån yliopiston kaksoisuran onnistumisen kannalta läheisyys (yliopisto, harjoituskeskus, asuntolat) ja henkilökohtaiset suhteet ihmisten välillä (opiskelijaurheilijat, valmentajat, kaksoisuran tukitiimi, yliopiston henkilökunta) olivat avainroolissa. Tukitiimin ydintehtävänä oli helpottaa kaksoisuraa edistämällä keskinäistä ymmärrystä opiskelijaurheilijoiden ja yliopiston henkilökunnan keskuudessa. Avain tähän oli henkilöstön kutsuminen joka toisena vuotena järjestettävään kaksoisura –työpajaan. Kaksoisurasäädös sekä laillinen peruste mahdollistivat joustavan opiskelun sekä urheilun ja opintojen yhdistämisen. Kaksoisuraan liittyvät säädökset sisälsivät esimerkiksi sen, että oppilaitokset olivat vastuussa yliopiston myönteisen asenteen noudattamisesta kaksoisuraa kohtaan ja henkilökunnan tuli mahdollistaa huippu-urheilun ja opiskelun yhdistäminen. Samalla opiskelijaurheilijat sitoutuivat ilmoittamaan tarpeistaan etukäteen ja ottamaan henkilökohtaisen vastuun kaksoisurasta siten, että opintojen eteneminen ei häiriintynyt. Säädösten merkityksestä tukitiimin jäsen sanoi: "Se helpottaa kaikkea. Voit sanoa varakanslerin päättäneennäin, että asiaan pitää suhtautua positiivisesti riippumatta siitä, pitääkö urheilusta vai ei." Opiskelijaurheilijat hyötyivät myös siitä, että valmentajilla ja asiantuntijoilla oli vuosien kokemus opiskelijaurheilijoiden kanssa työskentelystä. Suurimpana esteenä kaksoisuralle nähtiin taloudelliset haasteet. Opiskelijaurheilijat saattoivat elää taloudellisesti

vähimmäisvaatimuksilla ja osa joutui tekemään vapaa-ajalla töitä urheilukulujen kattamiseen. Taloudellisiin haasteisiin kuului myös se, että kaksoisuraan liittyvien toimintojen budjetti oli rajallinen, sillä tukitiimi (pois lukien valmentajat) työskenteli kaksoisuraan liittyvien asioiden kanssa vain osa-aikaisesti.

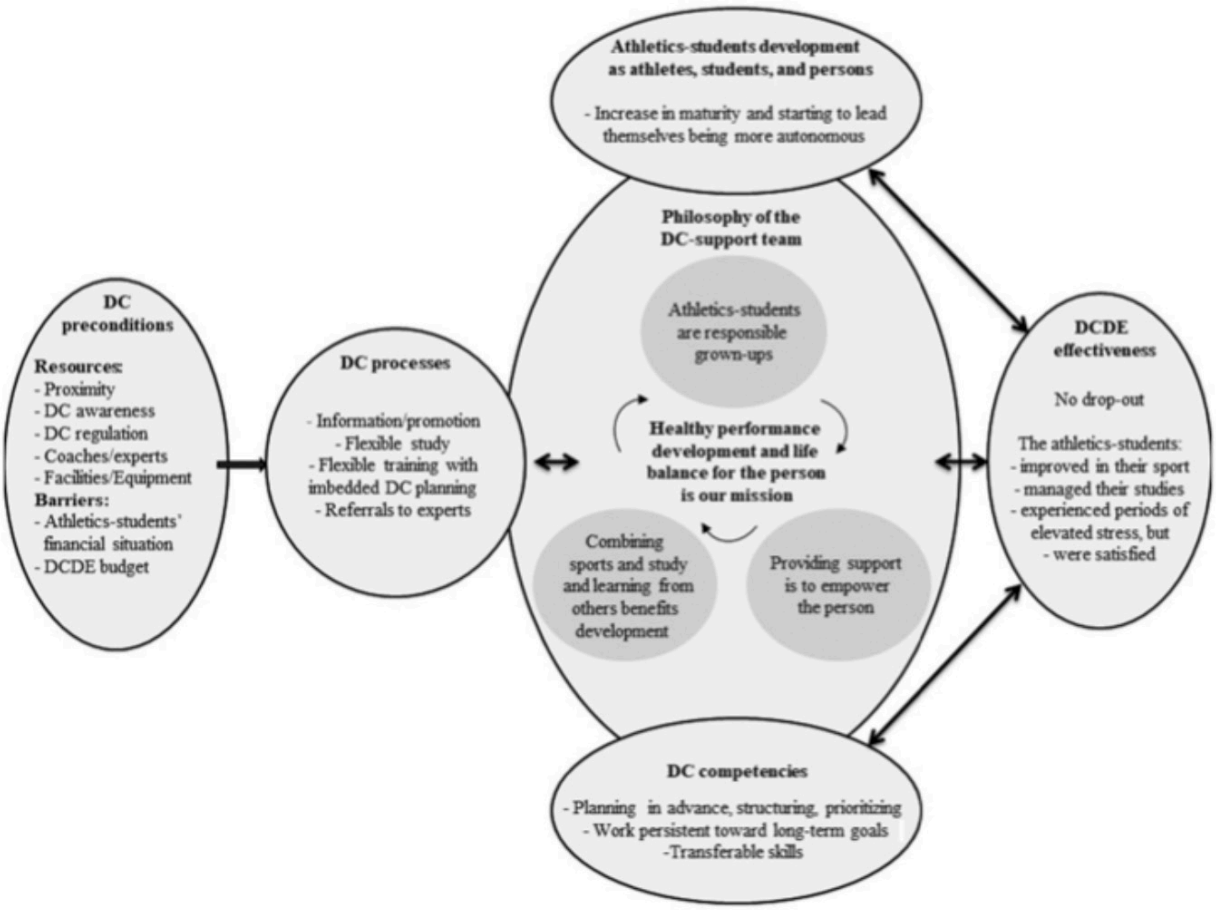

Kuva 4. Umeån yliopiston menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä (Linner ym. 2020).

Uusille opiskelijaurheilijoille järjestetyssä tervetulotapahtumassa tukitiimin jäsenet korostivat opiskelijaurheilijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia (esim. tarpeista kommunikointi etukäteen) ja kertoivat, mitä heille tarjottiin (valmentajat, harjoitustilat, urheiluvakuutukset, joustavat ratkaisut, asiantuntijat ja kaksoisuratyöpajat). Opiskelijaurheilijan odotettiin ottavan vastuu kaksoisurastaan, jota helpottivat joustava opiskelu, integroitu suunnittelu ja asiantuntijatuki. Opiskelijaurheilijat opiskelivat yleensä kokopäiväisesti. He kävivät kursseilla normaalisti kuten kaikki opiskelijat siihen pisteeseen asti, kunnes he kokivat tarpeen joustaville ratkaisuille: "Noin kolmasosa kaikista urheilijoista päätyy vähentämään opintotahtiaan ja muut tekevät vain pieniä muutoksia. Usein ainoa vaatimus on ollut siirtää tentti joissakin kohdissa, mikä ei yleensä ole koskaan ongelma "(Tukitiimin jäsen). Suurimmaksi osaksi joustavuus sekä tuki kaksoisuralle tuli urheilun puolelta, sillä opintoaikataulut pysyivät vakiona. Tämän vuoksi 20 tunnin viikoittainen harjoitussuunnitelma oli koordinoitu eri opinto-ohjelmien luentojen kanssa. Keskeinen prosessi oli opiskelijaurheilijoiden ja valmentajien välinen päivittäinen vuoropuhelu, jonka tavoitteena oli löytää hyvä tasapaino yksilön harjoittelun ja opintokuorman välillä.

Tukitiimin filosofia perustui yhteisiin arvoihin ja uskomuksiin. Yksilön vastuullista suorituskyvyn kehittämistä ja elämän tasapainoa korostettiin. Tukitiimi korosti, että urheilun jälkeen on elämää ja koulutus on tärkeää: "Jos he vain investoivat urheiluun, kun he valmistuvat lukiosta, heillä ei ole mitään mutaa" (valmentaja). Elämän eri osa-alueet koitettiin pitää hallinnassa. Tukitiimi ymmärsi, että kehitysprosessi vie aikaa ja kaikkea ei voi tehdä täysillä samaan aikaan: "Heidän ei tarvitse tehdä kaikkea sataprosenttisesti, sen sijaan joillakin jaksoilla voi olla enemmän urheilua, kun taas opintoja on enemmän muilla jaksoilla ”(valmentaja). Kehitysprosessiin liittyi usko, että urheilu ja opiskelu hyödyttivät toisiaan. Lisäksi filosofiassa korostui, että opiskelijaurheilijat ovat vastuullisia aikuisia ja tuen hakeminen/pyytäminen oli yksilön vastuulla. Keskeisenä ajatuksena oli siis tarjota opiskelijaurheilijoille mahdollisuuksia erilaiselle tuelle ja olla käytettävissä.

Tukitiimi järjesti työpajoja noin kerran kuukaudessa (esim. elämän tasapainosta ja ajanhallinnasta). Työpajojen lisäksi opiskelijaurheilijat hankkivat kaksoisurataitoja toimimalla ympäristössä. He oppivat suunnittelemaan arkeaan etukäteen. He kehittivät myös kykyä asettaa, seurata ja arvioida tavoitteitaan, keskittyä käsillä olevaan tehtävään ja työskennellä pitkäjänteisesti pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä taidot katsottiin siirrettäviksi ja hyödyksi heidän tulevalle ammatilliselle uralleen.

6. Case Tanska (Henriksen ym., 2020)

Tanskassa urheilun ja opiskelun yhdistäminen on oleellinen osa huippu-urheilijan elämää. (Christensen & Soerensen, 2009; Henriksen & Christensen, 2013). Vuoden 2016 Olympialaisissa 38 % joukkueesta oli opiskelijaurheilijoita. He voittivat 12 mitalia maan 15:sta mitalista (Bundgaard, 2016). Tanskalaiset urheiluystävälliset yliopistot ovat yhteydessä tavallisiin koulutuksellisiin instituutioihin. Koulutus on avointa ja maksutonta. Kaikki opiskelijat, jotka ovat yli 18- vuotiaita saavat opintorahaa tukeakseen opintoja. Tämä raha on motivoiva tanskalaisia urheilijoita jatkamaan kaksoisuraa (Kuettel et al. 2020). Lisäksi Tanskassa on voimassa huippu-urheilulaki, jonka mukaan huippu-urheilua pitää kehittää ja tukea sosiaalisesti vastuullisella tavalla (Ibsen ym., 2011).

6.1. AU Elitesport kaksoisuran kehitysympäristönä

Kuvassa 5 on esitetty AU Elitesport kaksoisuran kehitysympäristönä. AU Elitesport on urheilijaystävällinen yliopisto, joka sijaitsee Arhusissa. Vuodesta 2011 lähtien tämä kaksoisuran kehitysympäristö on tarjonnut tukipalveluita huippu-urheilijoille. Suurin osa urheilijoista edustaa käsipalloa, purjehdusta, jalkapalloa, suunnistusta ja yleisurheilua. Urheilijat opiskelevat eri aloilla, esimerkiksi lääketiedettä, kauppatieteitä, lakia ja urheilutieteitä. Urheilijoiden määrä on kasvanut (60 – 290) vuodesta 2011 lähtien huomattavasti. Jotta urheilija voidaan hyväksyä AU Elitesport yliopistoon, urheilijan täytyy olla korkeimmalla kansallisella tai kansainvälisellä tasolla lajissaan. Lajeilla on omat kriteerit ja valmentajat auttavat hakemusten arvioinnissa. AU Elitesport ei sijaitse yhdessä

tietyssä paikassa ja urheilijat eivät välttämättä tapaa tai tunne toisiaan. Sen sijaan, urheilijat ovat osa virtuaalista yhteisöä, jota sitoo yhteiset menestyskertomukset. Tukitiimillä oli kuitenkin kaksi yhteyspistettä, joista toinen sijaitsi yliopiston kampuksella ja toinen liikuntatieteellisessä tiedekunnassa lähellä lajien harjoituspaikkoja. Ympäristön toiminnan ydin oli opiskelijaurheilijoiden ja tukiryhmän välinen vuorovaikutus. Tukitiimi oli tärkeä yhdistäjä urheilun ja opiskelun välillä.

”Kirjoitan tukitiimille, jos en pysty osallistumaan tenttiin, tai jos tarvitsen tukea opettajien kanssa neuvotteluihin. Muistan erään opettajan, joka ei halunnut videoida luentoja. Tukitiimi keskusteli hänen kanssaan ja löysi ratkaisun. Muistan myös erään kirjallisen kokeen, johon en pystynyt osallistumaan. Normaalisti täytyy osallistua uusintatenttiin, mutta se olisi ollut MM-kisojen kanssa päällekkäin. He kuitenkin järjestelivät minulle epätavallisen suullisen tentin päivälle, jonka sain itse valita” (Urheilija)

Kommunikaatio tukitiimin ja opiskelijaurheilijoiden välillä tapahtui joko kasvotusten tai puhelimessa. Tiimiin tarkoituksena oli tehdä huippu-urheilun ja opiskelun yhdistäminen mahdolliseksi sekä tehokkaaksi. Saavuttaakseen tämän tiimi ohjeisti tulevia opiskelijaurheilijoita hakemusprosessissa yliopistoon, koulutti sisään päässeitä opiskelijaurheilijoita yliopiston säännöistä, ohjeisti yksilöllisen opiskelusuunnitelman tekemisessä tukeakseen näiden hyväksyntää opintolautakunnissa ja pyrki lisäämään yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tukitiimi neuvoi investoimaan hyvään alkuun yliopistossa sekä tutustumaan muihin opiskelijoihin. Lisäksi urheilijoiden valmentajat ja tukitiimi tapasivat ja keskustelivat kaksoisuraan liittyvistä suunnitelmista.

Valmentajan rooli ympäristössä vaihteli lajien ja urheilijoiden mukaan, mutta valmentajat olivat pääsääntöisesti ymmärtäväisiä opiskelua kohtaan sekä mahdollistivat jonkun verran joustavuutta urheilun ja opintojen yhdistämisessä. Esimerkiksi urheilija saattoi suunnitella opintonsa niin, että hän opiskeli enemmän olympiadin ensimmäisenä vuotena ja kisojen lähestyessä vähensi opintojaan. Tässä ympäristössä joustavuus urheilun ja opiskelun yhdistämiseen tuli yliopistolta. Yliopistossa opettajat joutuivat antaman paljon joustavuutta, jotta opiskelijaurheilijoiden toiveet ja tarpeet toteutuivat (esim. järjestämällä ylimääräisen luennon tai lähettämällä kurssimateriaalin etukäteen). Sopimukset ja säädökset velvoittivat opettajia toimimaan näin. Urheilijaopiskelijan vastuulla oli ottaa yhteyttä opettajaan ja kysyä joustavista ratkaisuista.

Kaksoisuran onnistumisen kannalta alueellinen ja kansallinen urheiluverkosto oli hyvin organisoitu. Team Denmark tarjosi taloudellista tukea kaksoisurajärjestelylle ja piti yllä dialogia tukitiimin kanssa yksilöllisistä urheilijoista ja heidän kehityksestään. Osa opiskelijaurheilijoista (parhaat urheilijat) otti ensin yhteyttä Team Denmark:in henkilökuntaan, kun he tarvitsivat apua urheilun ja opintojen yhdistämisessä. Ratkaisua haettiin sitten Team Denmark:in, urheilijan ja tukitiimin välillä. Yhteistyö Team Denmarkin kanssa antoi legitimiteetin tukitiimille, vähensi heidän työmäärää jaetun tuen avulla sekä mahdollisti positiivisen kaksoisura-asenteen.

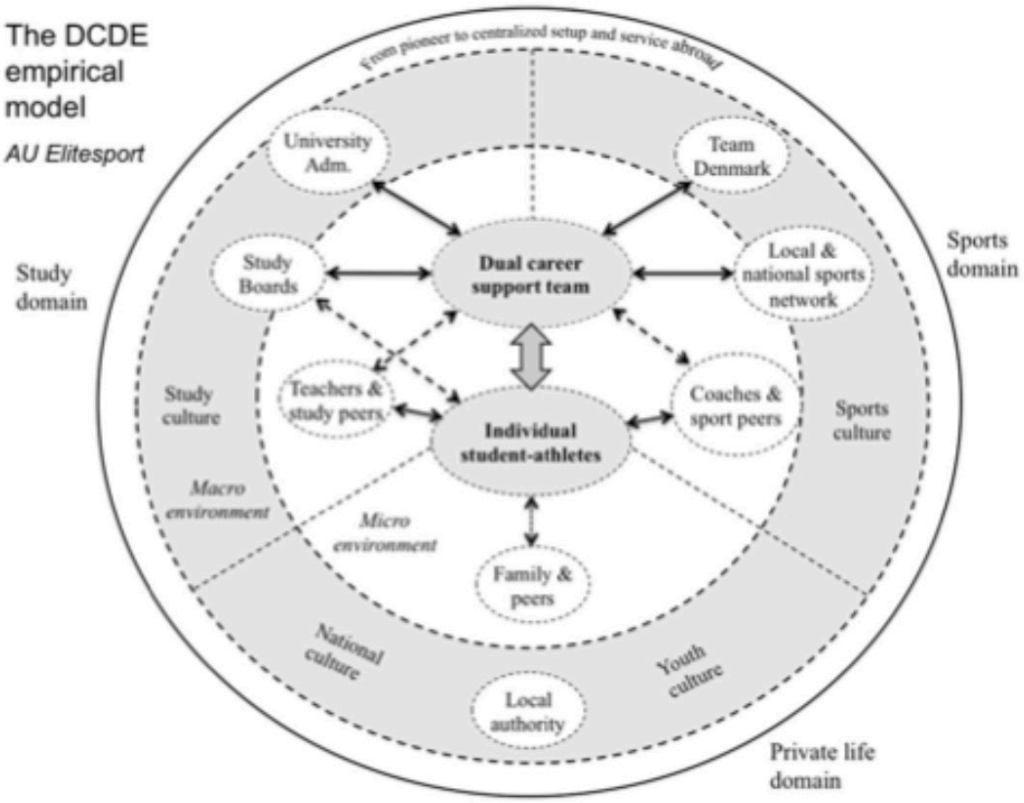

Kuva 5. AU Elitesport empiirinen malli kaksoisuran kehitysympäristönä (Henriksen ym., 2020).

6.1.1. AU Elitesport menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä

Kuvassa 6 on esitetty AU Elitesportin menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä. Tukitiimin asema vakituisena yksikkönä tarjosi pysyvyyttä sekä mahdollisti pitkäjänteisen suunnittelun. Tukitiimin ydintehtävä oli tarjota yksilöllistä tukea tai mentorointia opiskelijaurheilijoille. Opiskelijaurheilijoiden yksilölliset suunnitelmat pidettiin aina alustavina ja niitä muokattiin useaan kertaan urheilutilanteen muuttumisen takia. Jokainen muutos tarvitsi formaalin hyväksynnän ja tukitiimi informoi opintohallitusta (study board) etukäteen. Joskus tukitiimi järjesti jopa ´opiskelutovereita´ (palkattu henkilö), jotka auttoivat opiskelijaurheilijaa suorittamaan kurssin. Tukitiimi käytti heidän henkilökohtaisia verkostoja, mikä auttoi koordinoinnissa AU elitesportin ja ulkoisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Esimerkiksi tukitiimi tapasi säännöllisesti edustajia urheilulukiosta, seuroista ja kunnan verkostoista sekä lajiliittoja markkinoidakseen kaksoisuramahdollisuuksia.

Tukitiimin filosofiassa korostettiin joustavia yksilöllisiä ratkaisuja, tasapainon löytämistä ja ´urheilu tulee ensin´ asennetta. Ensimmäiseksi, filosofian ydin oli se, että urheilijat ovat erilaisia, jonka vuoksi tiimin täytyi löytää joustavia ratkaisuja ja luoda yksilölliset suunnitelmat. Toiseksi, tukitiimi korosti, että urheilu tulee ensin. Muut henkilöt tukivat tätä ideaa ja olivat valmiita etsimään ratkaisuja, jotka tukivat urheilua parhaalla mahdollisella tavalla. Kolmanneksi korostettiin sitä, että tasapainon löytäminen on prosessi. Optimaalisen tasapainon löytämistä pidettiin prosessina, joka ei missään vaiheessa pääty, sillä

tilanteet muuttuvat. Opiskelijaurheilijat pyrkivät tasapainoon urheilussa, opinnoissa ja yksityiselämässä, mikä vaati yhteisiä ponnisteluja ja ymmärrystä. Lisäksi tukitiimin mukaan oli tärkeää, että urheilijat kokivat itsensä enemmän kuin urheilijoiksi.

"Kun minulla on vaikeuksia urheilussa, minulla on jotain muuta elämässä, mistä saan paljon iloa. Se tekee helpommaksi käsitellä vaikeita aikoja ja olla kärsivällinen" (urheilija)

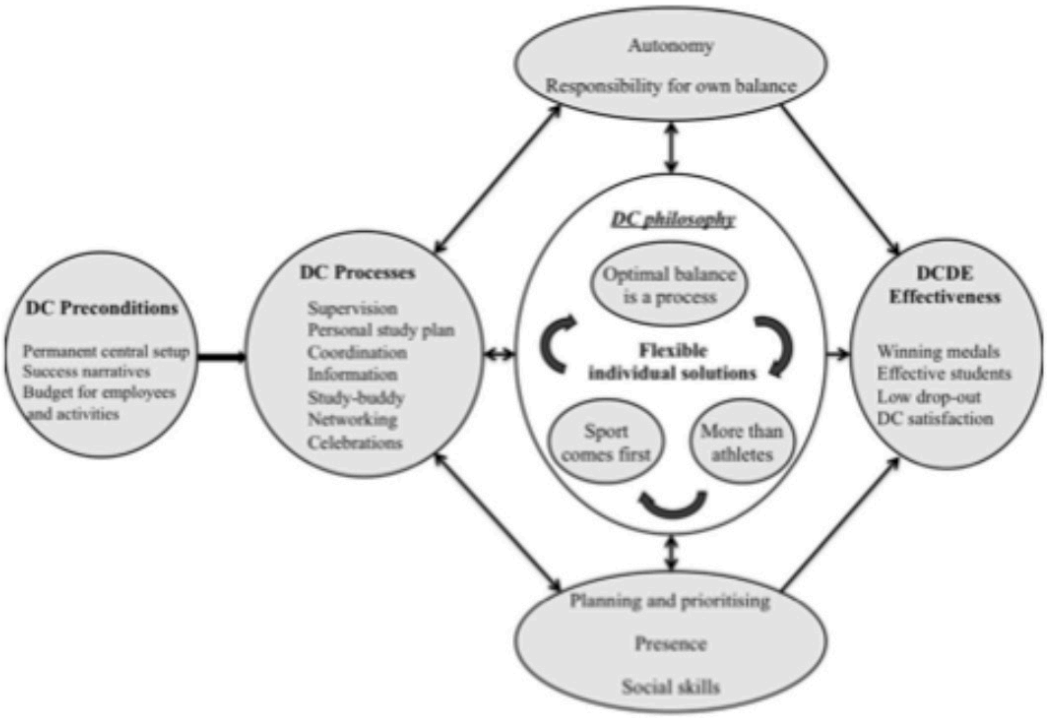

Kuva 6. AU Elitesport menestystekijät kaksoisuran kehitysympäristönä (Henriksen ym., 2020).

6.2. Erot ja yhtäläisyydet Tanskan ja Ruotsin välillä

Sekä Ruotsin että Tanskan esimerkkiympäristöissä kaksoisuran tukitiimi oli integroitu yliopistoon ja ympäröivään urheilukontekstiin. Kaksoisura oli säädöksillä muodostettu ja liikkui asennetasosta lailliseen tasoon. Tukitiimillä oli yhteyspiste, mistä opiskelijaurheilijat tiesivät saavansa apua. Tanskan opiskelijaurheilijat olivat virtuaalisesti sidoksissa toisiinsa yhteisten tarinoiden kautta, kun taas Umeåssa opiskelijaurheilijat olivat kontaktissa toisiinsa harjoituskeskuksissa. Suurin ero ympäristöjen välillä oli se, että Tanskan ympäristössä opiskelu oli joustavaa urheilun tarpeiden mukaisesti, kun taas Umeåssa, tasapaino pyrittiin saavuttamaan joustavuutena urheilussa. Vaikka Umeåssa oli hyvin koordinoitu tukitiimi, päivittäinen tuki menestyksekkään tasapainon löytämiseen tuli valmentajilta.

7. Norja

Norjassa korkeakouluopetuksen reformin jälkeen huippu-urheilijoilla on kaikkien muiden opiskelijoiden tapaan mahdollisuus saada yksilöllistä sopeutettua tukea: koulutusinstituutioiden on mahdollisuuksien mukaan ja kohtuullisesti helpotettava erityistarpeiden omaavien opiskelijoiden opiskelutilannetta. Helpottaminen ei kuitenkaan saa aiheuttaa yksilölliselle laitokselle/opinnoille asetettujen vaatimusten laskua. (§4.3 i lov om universiteter og høgskoler). "Huippu-urheilijat ovat ryhmä, jolla on erityinen helpotustarve. Yksittäisten oppilaitosten ja opiskelijoiden on löydettävä yhdessä ratkaisuja, jotta huippu-urheilu ja koulutus voidaan yhdistää hyvällä tavalla" (kulttuuriministeri Trond Giske Stortingissa 17. tammikuuta 2008)

Olympiatoppen neuvoo huippu-urheilijoita ottamaan yhteyttä asianomaisen oppilaitoksen opinto-ohjaajaan ja sopimaan yksilöllisen tapaamisen. Olympiatoppen suosittelee valmentajan ottamista mukaan palaveriin. Tapaamisessa urheilija saa kuvan omista mahdollisuuksistaan yhdistää urheilu ja opinnot. Lisäksi urheilijoita pyydetään tekemään suunnitelma, miten he aikoivat suorittaa opinnot, esimerkiksi harjoitus- ja kilpailusuunnitelmaan pohjautuen. Lisäksi Olympiatoppen kehottaa olemaan opintojen aikana säännöllisesti yhteydessä opinto-ohjaajaan, jotta urheilija otetaan paremmin vastaan opinnoissa. Olympiatoppen on kehittänyt yhdessä oppilaitosten kanssa laatuvaatimuksia, joita oppilaitokset voivat käyttää ohjeina, kun he vastaanottavat opintojen helpotusta koskevia hakemuksia.

7.1. Esimerkki sopimusyliopistosta: Universitet Tröndelag

Kun urheilija on saanut opiskelupaikan ja hän on hyväksynyt sen, hän sopii tapaamisen joko opinto-ohjaajan tai huippu-urheiluvalvojan kanssa. Urheilijoilla on samat kurssivaatimukset kuin muilla saman tutkinnon opiskelijoilla. Joustavuus perustuu siihen, että urheilijoilla on mahdollisuuksia mukautettuun opiskeluun ja pidennettyyn opiskeluajan käyttöön. Huippu-urheilijan statusta hakevien urheilijoiden on kuitenkin pystyttävä osoittamaan erityinen tarve helpottaa opiskeluja uransa aikana. Urheilijan on oltava tasolla, mikä vaatii poissaoloa opinnoista harjoitusten (leirit) ja kilpailujen vuoksi. Tämä taso vastaa yleensä maajoukkuetasoa tai pääsarjatasoa joukkuelajeissa.

Olympiatoppenin mukaan ne urheilijat, jotka hakevat erityisjärjestelyjä pitää pystyä määrittelemään huippu-urheilijaksi saadakseen huippu-urheilijastatuksen. Tilannekohtaisesti myös tämän tason alapuolella olevat urheilijat voida saada tukea yksittäisissä opinto-ohjelmissa. Huippu-urheilija statuksella urheilijalla on oikeus opiskeluvaatimusten mukauttamiseen ja pakollisten läsnäolojen sopeuttamiseen sekä tenttipäivien vaihtamiseen. Hakemuksen yhteydessä urheilijan on esitettävä suunnitelmansa siitä, miten opintoja toteutetaan urheilu-uran kanssa (esim. opintojen suorittaminen suhteessa kansainvälisiin kilpailuihin). Yksilölajien urheilijoiden on liitettävä hakemukseen asianomaisen urheilun vastuuhenkilön (pääsihteerin, urheilupäällikön, maajoukkueen valmentajan) lausunto. Asiakirjoissa on esitettävä: a) urheilutulokset

kahden viime vuoden ajalta, b) seuraavien kahden vuoden urheilutavoitteet, c) lyhyt kuvaus harjoitussuunnitelmasta ja kilpailuista, mihin liittyy poissaoloja opinnoista. Joukkuelajien urheilijoilla on oltava hakemuksessa samat asiat kuin yksilölajien urheilijoilla. Lisäksi joukkueurheilun maajoukkueurheilijoilla on oltava myös kuvaus maajoukkueen toiminnasta.

8. Suomi

Suomessa on tehty kolme laajempaa arviointia (tutkimusta/ opennäytetyötä) kaksoisurista korkeakouluissa. Vaikka nämä tutkimukset sijoittuvat ajallisesti vuosien 2008-2020 välille, tulokset ovat samansuuntaisia keskenään sekä heijastelevat samoja johtopäätöksiä kansainvälisten tutkimusten kanssa. Gröhn ja Riihivuori (2008) arvioivat urheiluakatemiaurheilijoiden kokemuksia opiskeluiden ja urheilun yhdistämisessä, Lämsä ym. (2016) selvittivät kuinka hitaita suomalaiset urheilijat ovat korkeakouluissa ja Roivas (2020) tutki urheiluakatemiaurheilijoiden kaksoisurakokemuksia Joensuun yliopistossa.

Lämsän tutkimuksessa kuvaillaan hyvin suomalainen kaksoisurajärjestelmä korkeakouluissa. Suomessa koulutuksella on suuri merkitys yksilön työuralle ja suurin osa nuorista urheilijoista tasapainoilee urheilun ja opiskelun välillä. Esimerkiksi 68 % nuorista urheilulukiolaisista arvioi tekevänsä maisterin tutkinnon ja 71 % vanhemmista ajattelee, että heidän lapsensa suorittaa maisterin tutkinnon (Ryba ym., 2016). Suomalaisen koulutuspolitiikan tavoitteena onkin luoda jokaiselle kansalaiselle tasa-arvoiset mahdollisuudet kouluttautua riippumatta iästä, asuinpaikasta, varallisuudesta tai sukupuolesta.

Kansallisesti Suomessa on pyritty edistämään urheilijoiden opintojen etenemistä jo 1980-luvulta lähtien eli meillä on vahvat juuret kaksoisuran tukemiseen. Tämä näkyy myös siinä, että kansainvälisellä kentällä Suomi nähdään pioneerina urheilijoiden joustavien ratkaisuiden kehittäjänä. Toiselle asteelle rakennettu urheiluoppilaitosjärjestelmä on muotoutunut ja laajentunut urheiluakatemiaverkostoksi, joka luo edellytykset urheilun ja opiskelun yhdistämiseen perusasteelta aina korkea-asteelle saakka. Urheiluakatemiat ovat paikallisia ja alueellisia yhteistyöverkostoja, jotka yhdistävät eri sidosryhmien resursseja mahdollistaakseen kaksoisuran.

Kansainväliset tutkimukset osoittavat, että urheilijan uran haastavin siirtymä on junioreista aikuisten sarjoihin, mikä monissa lajeissa tapahtuu samaan aikaan, kun siirrytään toiselta asteelta korkea-asteelle. Tähän ajankohtaan osuu myös urheilijan siirtyminen pois vakiintuneesta urheilijakoulutusjärjestelmästä. Urheiluakatemiajärjestelmä ensisijaisesti pohjautuu urheiluun liittyviin tukitoimiin. Korkeakouluissa urheilijan apuna saattaa olla kaksoisuriin ja erityiskysymyksiin perehtynyt opintokoordinaattori, joka voi auttaa urheilijaa esimerkiksi pidennetyn opintoajan hakemisessa. Korkea-asteella on kuitenkin huomioitava se, että yliopistot ovat itsenäisiä instituutioita ja niiden toimintaan vaikuttaa koulutuspolitiikkaan ja rahoitukseen liittyvät muutokset. Esimerkkeinä opintopisteiden vähimmäisvaatimukset sekä tutkinnon suorittamisaikataulut.

Kuva 7. Malli opiskelevien urheilijoiden opintojen etenemiseen vaikuttavista tekijöistä korkea-asteella (Lämsä ym., 2016).

Suomessa urheilun ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuksia ei ole keskitetty eli urheilijat opiskelevat eri koulutusaloilla hyvin laajasti. Urheilijat valitsevat koulutusohjelmansa ennemminkin oman kiinnostuksen mukaan kuin miten hyvin se tukee urheilua. Tämä on linjassa FISUn –kyselyn tulosten kanssa. Urheilijoiden Suomessa suosimia aloja yliopistossa ovat olleet liikunta-ala, lääketiede, teknillistieteet sekä yhteiskunta-, oikeus- ja kauppatieteet. Ammattikorkeakoulussa urheilijoiden suosiossa ovat olleet liiketalous, tekniikka sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. (Korhonen ym. 2013).

Lämsän ym. selvityksen kokonaisaineisto koostui seitsemän eri urheiluakatemian urheilijaopiskelijoista (n=1085) lukuvuosina 2007/08 – 2012/13. Aineistossa oli miehiä 54,8 % ja naisia 45,2 %. Yliopisto oli ammattikorkeakoulua suositumpi opiskelupaikka, sillä yliopistoissa opiskeli 64,1 % ja ammattikorkeakoulussa 35,9 % urheilijoista. Urheilijoista 66,9 % oli yksilölajien edustajia ja 33,1 % joukkuelajien urheilijoita. Olympia -ja paralympiatukiurheilijoita oli 9,8 %, maajoukkueurheilijoita 33,1 % ja kansallisen tason urheilijoita 57,1%.

Kokonaisaineiston perusteella urheilijoiden keskimääräinen opintojen etenemisvauhti oli 46,7 opintopistettä lukuvuodessa. Kun keskimääräiset opintovauhdit jaettiin neljään luokkaan, nähtiin, että 45,2% urheilijoista kuuluu luokkaan, jossa urheilija oli suorittanut keskimäärän 40-59 opintopistettä lukuvuodessa. Erittäin vähän opintoja suorittavia (alle 20 op) oli 10,1 %. Vähän opintoja suorittavia (20 – 40 op) oli puolestaan lähes neljäsosa urheilijoista. Paljon opintoja suorittavia (60 op tai enemmän) urheilijoita oli 21,7 %.

Tukiurheilijoiden tarkastelussa 24,2 % urheilijoista oli suorittanut alle 20 op. Kansallisen tason urheilijoita kuului tähän ryhmään vain 8,1 %. Puolestaan yli 60 op suorittaneita oli selvästi

enemmän kansallisen tason urheilijoissa. Naisurheilijat olivat vähemmän edustettuina vähän opintopisteitä suorittaneiden joukossa ja enemmän yli 60 op suorittaneiden luokassa. Ammattikorkeakouluopiskelijat suorittivat opintoja nopeammin kuin yliopistossa opiskelevat urheilijat. Naiset olivat selvästi nopeampia kuin miehet.

Vaikka urheilijat näyttäisivät suorittavan keskimäärin suhteellisen vähän (26 % yliopistossa opiskelevista urheilijoista saavutti 55 op rajan) opintopisteitä lukukauden aikana, Lämsä ym. toteaa, että yliopistossa opiskelevat urheilijat suorittavat opintoja samassa tahdissa kuin muut yliopistossa opiskelevat. Esimerkiksi 2009 ja 2012 välisenä aikana vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden opiskelijoiden osuus on vaihdellut 25–27 % kaikki Suomen yliopistot huomioon ottaen.

Lämsä ym. tarkasteli myös sitä, opiskelevatko urheilijat täyspäiväisesti vai puolipäiväiesti. Tulokset osoittivat, että 71 % urheilevista opiskelijoista oli ollut läsnä koko opintojensa ajan. Urheilijan taso ei vaikuttanut poissaolevuuteen. Poissaololukukausissa ei ollut eroja myöskään opiskelupaikan, lajin tai tutkinnon mukaan. Poissaololukukausien mahdollisuutta oli käyttänyt 28,5 % urheilijoista. Suurin osa mahdollisuuden käyttäneistä oli ollut poissa yksi tai kaksi lukukautta.

Lämsä ym. suosittelivat ensiksi, että urheilijoiden menestyksekkään kaksoisuran edistämiseksi oleellista olisi, että huipulle pyrkiviä urheilijoita ohjattaisiin tekemään urheilun ehdoilla tapahtuvaa opintojen suunnittelua, joka on oppilaitosten joustojen rajoissa ja minkä toteutumista urheiluakatemioissa ja oppilaitoksissa myös tuetaan ja seurataan. Toiseksi urheiluakatemioiden ja korkea-asteen oppilaitosten välille tulisi luoda yhteys, joka mahdollistaa paitsi urheilijoiden opiskelujen etenemisen myös mahdollisimman ajantasaisen tietojen seurannan. Tämä on linjassa myös Euroopan komission ohjeistusten kanssa liittyen kaksoisuran seurantaan ja laadunvarmistukseen.

Grön & Riihivuoren tutkimuksessa (2008) 59 % urheiluakatemiaurheilijoista koki onnistuneensa yhdistämään opiskelun ja urheilun hyvin tai kiitettävästi korkeakoulussa. Ainostaan 11 % vastaajista koki yhdistämisen onnistuneen huonosti tai välttävästi. Naisista hieman yli puolet koki onnistuneensa yhdistämisessä hyvin, kun taas miehistä vain hieman yli kolmannes koki onnistuneensa hyvin. Oppilaitosten välillä ei löytynyt eroja siinä, miten urheilijat kokivat kaksoisuran onnistumisen. Yliopistoissa opiskelevista urheilijoista 15 % koki yhdistämisen onnistuneen huonosti tai välttävästi, kun taas ammattikorkeakoulujen urheilijoiden vastaava luku oli 6 %.

Gröhn ja Riihivuori tutkivat myös tukipalveluiden käyttöä. Tärkeimmiksi tukipalveluiksi koettiin urheilua tukevat palvelut sekä opintojen joustavuuteen liittyvät palvelut. Tämä on linjassa Condellon ym. (2019) tutkimuksen kanssa, sillä urheilijat kokevat opintojen erityisjärjestelyt tärkeäksi, koska harjoittelu ja kilpaileminen vievät paljon aikaa. Gröhnin tutkimuksen tulokset osoittivat, että verrattaessa pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa muihin urheiluakatemioihin, pääkaupunkiseudulla opintojen erityisjärjestelyt koettiin tärkeämmäksi kuin muissa urheiluakatemioissa. Pääkaupunkiseudun tapauksessa oppilaitosten hajanaisuus ja yhtenäisyyden puuttuminen sekä suuri opiskelijoiden määrä saattoivat selittää eroa.

[3] 2013 lakimuutoksen myötä yliopistot saavat rahaa opintomäärän perusteella. Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittavien opiskelijoiden lukumäärä on yksi yliopistojen perusrahoituksen laskentaperuste.

Kysyttäessä urheilun vaikutuksista opintoihin urheilijat kokivat opintojen vaikutukset urheiluun enemmän edistävänä kuin hidastavana. Huomattavaa oli myös se, että 44 % urheilijoista ei osannut arvioida opintojen vaikutuksista urheiluun. Suurin osa urheilijoista oli tyytyväisiä siihen, miten he olivat onnistuneet kaksoisuralla. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että urheilijat kokivat onnistuneensa yhdistämään opiskelun ja urheilun korkea-asteella vuonna 2008. Gröhn ja Riihivuori pohtivat, että tämä saattaa olla merkki siitä, että oppilaitokset suhtautuvat urheilijoihin yleisesti positiivisesti ja ovat valmiita joustamaan opintojen suhteen.

Roivaksen opinnäytetyössä (2020) tarkasteltiin opiskelijaurheilijoiden käsityksiä urheilun ja opiskeluiden yhdistämisestä ja siihen liittyvistä haasteista. Tutkimuksessa haastatellut suomalaiset urheilijat kokivat urheilun olevan etusijalla ja he sanoivat, että panostavat urheiluun yli koulutuksen. Suurimmat haasteet kaksoisuralla liittyivät ajanhallintaan, kokeiden ja luentojen väliin jäämiseen, opiskeluajan pidentämiseen, rahoitukseen sekä tukipalveluihin. Konkreettisina esimerkkeinä, osa vastaajista toivoi ohjausta, kuinka monta opintopistettä kannattaa ottaa ja tietoa siitä, kuinka haastava on opiskeluiden ja urheilun yhdistäminen. Tähän ratkaisuehdotuksena opiskelijoilla oli opinto-ohjaaja, joka ymmärtäisi kaksoisuran vaatimukset, mutta ymmärtäisi myös akateemisen puolen. Lisäksi, opiskelijaurheilijat kaipasivat roolimalleja, enemmän koepäivä sekä mahdollisuuksia ottaa kursseja tai tehdä kokeita kesän aikana helpottaakseen akateemista kuormaa kisakauden aikana. Urheilijoiden tietämys tukipalveluista vaihteli. Yksi haastateltavista tiesi, mistä saisi palveluita mitä tarvitsi. Kaksi sanoi, että palvelut ovat vaihdelleet eivätkä aina olleet tietoisia nykyisistä palveluista. Ratkaisuksi ehdotettiin esimerkiksi tapaamista opintojen alussa.

Opiskelijaurheilijat kertoivat, että kaksoisuraa helpotti se, että heidän opintoaloilla ei vaadittu niin paljoa läsnäoloa ja he pystyivät suunnittelemaan oman aikataulunsa. Lisäksi kahdella urheilijalla oli ´top-athlete´ status, mikä mahdollisti jonkun verran enemmän poissaoloja pakollisilta kursseilta. Opiskelijaurheilijat olivat myös tyytyväisiä siihen, kun professorit olivat myötämielisiä. Tärkeimmiksi resursseiksi haastateltavat mainitsivat perheen (sekä taloudellisesti että tukihenkilöinä), sponsorit ja Ura-säätiön tuen. Myös urheiluakatemian tuki koettiin tärkeäksi. Oma asenne siitä, että urheilu tulee ensin, auttoi vaatimusten tasapainottamisessa. Lisäksi opiskelukaverit auttoivat esimerkiksi ryhmätöissä tai jos oli ollut pois tunneilta. Kaikki neljä olivat tyytyväisi tai erittäin tyytyväisiä urheiluakatemiaan ja kaksoisuriin.

9. Johtopäätökset

Eurooppalainen lähestymistapa urheilijoiden kaksoisuriin pohjautuu kokonaisvaltaiseen urakehitykseen (Wylleman ym., 2013), mikä huomioi yksilön urheilullisen, akateemisen, psykologisen sekä psykososiaalisen kehittymisen. Euroopan komissio korosti vuonna 2012 julkaistussa kaksoisuraohjeistuksessa jäsenmaiden vastuuta huolehtia urheilijoiden hyvinvoinnista ja rakentaa kestäviä urapolkuja. Yksilöllisten kaksoisurataitojen tukemisesta on siirrytty koko ympäristön näkökulmaan ja erilaisten kaksoisuraohjelmien/kaksoisurajärjestelyjen tavoitteena on tukea urheilijoiden urheilullista kehittymistä sekä opintojen ja muun elämän yhdistämistä. Näin urheilijoille on pyritty luomaan yhtäläiset mahdollisuudet opiskella urheilu-uran aikana.

Kaksoisuran tukemista voidaan perustella 1) valmistautumisena urheilu-uran jälkeiseen elämään, 2) tukiverkkona, jos siirtymä junioreista aikuisten sarjaan ei onnistu tai urheilu-ura päättyy loukkaantumiseen, 3) kokonaisvaltaisena kehittymisenä ja 4) urheilujärjestelmässä pysymisellä. Kaksoisura helpottaa urheilijoiden valmistautumista sekä siirtymistä urheilu-uran jälkeiseen elämään. Kun urheilija on suorittanut tutkinnon tai osan tutkinnosta, pystyy hän nopeammin siirtymään ammatilliselle urapolulle. Kokonaisvaltaisen kehityksen näkökulmasta kaksoisura auttaa esimerkiksi identiteetin kehittymisessä, mikä voi olla tärkeää, kun urheilu-ura ei etene lineaarisesti ja urheilija kohtaa haasteita. Lisäksi kaksoisura auttaa yksilöä selvittämään ja löytämään, mitä hän haluaisi urheilu-uran jälkeen tehdä ja mikä ammattiura voisi sopia hänelle. Kaksoisuraympäristöt auttavat myös urheilujärjestelmässä pysymisessä. Monissa lajeissa urheilullinen potentiaali saavutetaan vasta aikuisiällä, joten kaksoisurajärjestelyt ja joustava opiskelu voi estää drop-outia urheilusta, kun urheilija pohtii tulevaisuuden suunnitelmiaan. Lisäksi kaksoisuraympäristöt mahdollistavat monipuoliset tukipalvelut, laadukkaat harjoituspaikat sekä ammattivalmennuksen. Niin kuin Tanskassa on osoitettu, kaksoisuraohjelmat mahdollistavat urheilussa kehittymisen, mikä edelleen tukee kaksoisurapolun valintaa.

Onnistuneen kaksoisuran edellytyksenä oleviin järjestelyihin ja menestyspiirteiden toteutumiseen vaikuttaa päättävässä asemassa olevien myötämielisyys sekä yhteistyö. Esimerkiksi Tanskassa kaksoisuraa suositellaan urheilijoille laajasti koko urheilun kentällä ja jaetaan yhteistä sanomaa, että urheilu ja opinnot on mahdollista yhdistää menestyksekkäästi. Ruotsissa korkeakoulut kilpailevat ”urheiluyliopiston” statuksesta, sillä maine urheilumyönteisenä korkeakouluna on houkutteleva. Kun kaksoisura on strategisena tavoitteena, kaksoisuran järjestelyt onnistuvat paremmin (esimerkiksi sopimustasolla) ja korkeakoulut pystyvät osallistumaan resurssien järjestämiseen. Tämä myös lisää vuorovaikutusta ja kommunikaatio eri toimijoiden välillä.

Kaksoisuran menestyspiirteistä kaksoisuran tukitiimi/tukihenkilö on avainasemassa urheilijoiden tukemisessa. Tukitiimi mahdollistaa kommunikaation eri toimijoiden välillä, etsii yksilöllisiä ratkaisuja ja tukee kaksoisurataitojen kehittymistä. Tukitiimillä on kansainvälisissä kaksoisuraympäristöissä myös rooli yksilöllisten opintosuunnitelmien laatimisisessa. Tukitiimillä on tärkeä rooli myös siirtymävaiheissa, joiden on osoitettu olevan yksi suurimmista haasteista urheilijoiden kaksoisurilla, erityisesti kolmannelle asteelle siirryttäessä. Tanskan mallin mukaisesti tukitiimi voi vaihestrategian avulla tukea ja helpottaa urheilijan siirtymistä korkeakouluun. Tukitiimin tärkeään rooliin kuuluu myös inspiroivien

tarinoiden kertominen, miten urheilijat ovat onnistuneet yhdistämään urheilun ja opinnot sekä menestymään samanaikaisesti urheilussa.

Suomessa tehdyt tutkimukset osoittavat, että opiskelijaurheilijoiden kokemukset kaksoisurasta, kaksoisuran haasteista ja tuesta ovat samansuuntaisia kansainvälisten tutkimusten kanssa. Vaikka Suomessa urheilijoilla ei ole Ruotsin mallin mukaisesti ´kaksoisurasopimusta´, niin eri opinto-ohjelmat ja korkeakoulut mahdollistavat joustavat opiskelumahdollisuudet ja urheilijat pystyvät edistämään opintoja urheilu-uran aikana. On kuitenkin hyvä huomioida, että tällainen sopimus voisi ratkaista tilanteita, joissa urheilijat tarvitsevat joustavia ratkaisuja (tenttien siirto, etäopiskelu), kuten ulkomaan leirien tai kilpailujen aikana. Lisäksi sopimus auttaisi urheilijoita ymmärtämään vastuunsa ja oikeutensa opiskelijaurheilijoina sekä mitä tukea heillä on mahdollista saada.

Suomessa urheiluakatemiat yhdistävät eri sidosryhmien resursseja mahdollistaakseen kaksoisuran. Suurimpana erona Tanskaan ja Ruotsiin voidaan nähdä tukitiimin rooli. Tanskassa ja Ruotsissa tukitiimi toimii koulutusinstituution alaisuudessa. Suomessa kaksoisurakoordinaattori toimii usein urheiluakatemiassa ja on ennemminkin vastuussa urheiluun liittyvän tuen järjestelyistä sekä haasteiden ratkaisemisesta kuin opintoihin liittyvien asioiden hoitamisesta. Näin ollen urheilija saattaa joutua itse järjestelmään opintojaan, mikä voi lisätä kaksoisuran vaatimuksia. Lisäksi valmentajat eivät välttämättä ole lainkaan kontaktissa korkeakoulun kanssa, jolloin urheilija on vastuussa myös urheiluun liittyvän joustavuuden järjestelyistä. Valmentajat voisi olla hyvä ottaa mukaan, esimerkiksi Norjan mallin mukaisesti, alkutapaamisiin tai opintosuunnitelmien laatimiseen.

Lämsä ym. suosittelivat että urheilijoiden menestyksekkään kaksoisuran edistämiseksi oleellista olisi, että huipulle pyrkiviä urheilijoita ohjattaisiin tekemään urheilun ehdoilla tapahtuvaa opintojen suunnittelua, joka on oppilaitosten joustojen rajoissa. Lämsän ym. tutkimus osoitti, että suomalaiset urheilijat etenevät opinnoissa samaa tahtia kuin muut opiskelijat, joten urheilullisen kehittymisen näkökulmasta tärkeää olisi, että he pystyisivät optimoimaan harjoitteluaan. Tukitiimin roolin vahvistaminen yksilöllisessä tukemisessa sekä opintojen suunnittelussa voisi auttaa urheilijoita saavuttamaan urheilullisen potentiaalinsa. Lisäksi kaksoisuralla olevien toimijoiden ymmärrys kaksoisurasta ja sen tukemisesta voisi edesauttaa menestyksekästä kaksoisuraa. Kun opettajat ja valmentajat ymmärtävät kaksoisuran vaatimukset ja kaksoisuran tukemisen toimintamallit, niin he voivat omalta osaltaan auttaa urheilijaa urheilun ja opintojen yhdistämisessä. Yhtä lailla tärkeää olisi lisätä urheilijoiden tietoutta kaksoisurista ja kaksoisuran tuesta.

Kaksoisuran kehitysympäristöjen toimintaa on oleellista arvioida, jotta tiedetään, miten kaksoisuraohjelmat toimivat ja miten ne onnistuvat tukemaan urheilijoita. Tämä on tärkeää, sillä esimerkiksi Euroopan komissio korosti jäsenvaltioiden sekä urheiluorganisaatioiden roolia urheilijoiden vastuullisessa kehittymisessä sekä hyvinvoinnissa. Ympäristöjen arviointi sekä seuranta auttavat myös optimoimaan ja kehittämään ympäristöjen toimintaa. Esimerkiksi kaksoisuran kehitysympäristön menestyspiirteitä tutkimalla voidaan selvittää, mitkä ovat ympäristön vahvuudet sekä kehityskohteet. Lisäksi arviointiin olisi suositeltavaa sisällyttää mittareita, jotka mittaavat urheilijan urheilullista kehittymistä, opintojen etenemistä ja opintomenestystä sekä hyvinvointia.

LÄHTEET

Aquilina, D., & Henry, I. (2010) Elite athletes and university education in Europe: A review of policy and practice in higher education in the European Union Member States. International Journal of Sport Policy and Politics 2(1): 25–47.

Brown, S. (2015) Moving elite athletes forward: Examining the status of secondary school elite athlete programmes and available post-school options. Physical Education and Sport Pedagogy, 20(4): 442–458.

Bundgaard, J. (2016). Sportslige toppræstationer hos danske student danske student-athletes i 2016 [Top sport performances of Danish student-athletes in 2016]. Aarhus: Aarhus University.

Condello, G., Capranica, L., Doupona, M., Varga, K., & Burk, V. (2019). Dual-career through the elite university student-athletes' lenses: The international FISU-EAS survey. PloS one, 14(10), e0223278. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0223278

Cosh, S., & Tully, P. J. (2015). Stressors, coping, and support mechanisms for student athletes combining elite sport and tertiary education: Implications for practice. The Sport Psychologist, 29(2), 120–133. https://doi.org/10.1123/tsp.2014-0102.

Christensen M. K., & Sørensen, J. K. (2009). Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. European Physical Education Review, 15(1), 115–133. https://doi.org/10.1177/1356336X09105214

De Brandt, K., Wylleman, P., Torregrossa, M., Defruyt, S., & Van Rossem, N. (2017). Student-athletes' perceptions of four dual career competencies. Revista de Psicologia del Deporte, 26(4), 28–33.

EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. (2012) Recommended policy actions in support of dual careers in high-performance sport. Brussels: Sport Unit of the Directorate-General for Education and Culture of the European Commission.

Euroopan komissio. (2016). Study on the minimum quality requirements for dual career services. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e06e5845-0527-11e6-b713-01aa75ed71a1.

GEES. (2016). Erasmus+ sport project "gold in education and elite sport". Downloaded from: http://gees.online/?page_id=304&lang=en.

Gröhn, T. & Riihivuori, T-P. (2008). Urheiluakatemiat osana suomalaista huippu-urheilujärjestelmää: urheilun ja opiskelun yhdistäminen korkea-asteella. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/18404.

Guidotti, F., Cortis, C., & Capranica, L. (2015). Dual career of European student-athletes: A systematic literature review. Kinesiologia Slovenica, 21(3), 5–20.

Henriksen, K., Storm, L.K., Kuettel, A., Linner, L. & Stambulova, N. (2020). A holistic ecological approach to sport and study: The case of an athlete friendly university in Denmark. Psychology of Sport and Exercise, 47.

Ibsen, B., Hansen, J., & Storm, R. K. (2011). Elite sport development in Denmark. In B. Houlihan, & M. Green (Eds.), Routledge handbook on sport development (pp. 386–398). Routledge.

Kearney, P. & Hayes, P.R. (2018). Excelling at youth level in competetive track and field athletics is not a prerequisite for later success. Journal of Sport Sciences, 36(2).

Knight, C.J., Harwood, C.G., & Sellars, P.A. (2018). Supporting adolescent athletes' dual careers: The role of an athlete's social support network. Psychology of Sport and Exercise 38, 137-147. Retrieved from https://hdl.handle.net/2134/34075

Korhonen, A., Metsälä, J., Tikkanen, J., Hurri, R. & Tirri, J. (2013) Huippu-urheilijana korkeakoulussa. Itäsuomalaista osaamista urheilijan polulle -hanke. Helsinki: Suomen Olympiakomitea. Edita Prima Oy.

Kuettel, A., Christensen, M. K., Zysko, J., & Hansen, J. (2020). A cross-cultural comparison of dual career environments for elite athletes in Switzerland, Denmark, and Poland. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 18(4), 454– 471. https://doi.org/10.1080/1612197X.2018.1553889

Linner, L., Stambulova, N., Storm, LK, Kuettel, A., Henriksen, K. (2020). Facilitating sports and university study: The case of a dual career development environment in Sweden. Case studies in sport and exercise psychology, 4(1): 95-107.

Lupo, C., Guidotti, F., Goncalves, C.E. & Capranica, L. (2014). Motivation towards dual career of European Student-athletes. European Journal of Sport Science, 15(2), 1-10.

Lämsä, J., Korhonen, A., Nenonen, J., Manninen, T., Puhakka, A., & Kainulainen, J. (2014). Kuinka hitaita urheilijat ovat? KIHUn julkaisusarja 47. https://www.urheilututkimukset.fi/web/julkaisut/6946/

Morris R, Cartigny E, Ryba TV, Wylleman P, Henriksen K, Ramis Y, Lindhal K, Cecić Erpič S. (2020). A taxonomy of dual career development environments in European countries. European Sport Management Quarterly.

Nikander, A., Saarinen, M., Aunola, K., Kalaja, S., & Ryba, T.V. (2020). Urheilu-uran yhdistäminen koulutukseen: kaksoisuraympäristöt ja urheilulukioiden menestystekijät Suomessa. Liikunta ja Tiede, 58(1), 77-85.

Roivas, K. (2020) Student-athletes´ perceptions of dual career success: comparision of the U.S. athletics and Finnish sports academies in higher education. Pro Gradu, University of Eastern Finland. http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20201722

Ronkainen, N., N. J., Ryba, T. V., Selänne, H., & Littlewood, M. (2018). "School, family and then hockey!": Coaches' views on dual career in ice hockey. International Journal of Sports Science & Coaching, 13(1), 38–45. https://doi.org/10.1177/ 1747954117712190.

Ryba TV, Aunola K, Kalaja S, Selänne H, Ronkainen NJ, Nurmi J-E. (2016). A New perspective on adolescent athletes´ transition into upper secondary school: A longitudinal mixed method study protocol. Cogent Psychology, 3(1):1142412–15.

Ryba, T.V., Aunola, K., Ronkainen, N., Selänne, H., & Kalaja, S. (2016). Urheilijoiden kaksoisuraan liittyvän tutkimuksen tämänhetkinen tilanne Suomessa [The current status of dual career research in Finland]. Liikunta & Tiede, 53(2-3), 88-95.

Sorkkila M, Ryba TV, Selänne H, Aunola K. (2018). Development of school and sport burnout in adolescent student-athletes: A longitudinal mixed-methods study. Journal of Research on Adolescence, 12:1–19.

Stambulova, N., Engström, C., Franck, A., Linnér, L., & Lindahl, K. (2015). Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. Psychology of Sport and Exercise, 21, 4–14. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.08.009.

Stambulova NB, Wylleman P. (2015). Dual career development and transitions. Psychology of Sport and Exercise, 21:1–3.

Stambulova, NB, Alfermann, D, Statler, T, et al. (2009) ISSP position stand: Career development and transitions of athletes. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 7(4): 395–412.

Stambulova NB, Wylleman P. (2019). Psychology of athletes' dual careers: A state-of-the-art critical review of the European discourse. Psychology of Sport & Exercise, 42:74–88.

Stambulova, N.B., Ryba, T.V., & Henriksen, K. (2020). Career Development and Transition of Athletes: The international society of sport psychology position stand revisited. International journal of sport and exercise psychology.

Storm R.K., & Eske M. (2021). Dual career and academic achievements: does elite sport make a difference? Sport, education and society. https://doi.org/10.1080/13573322.2021.19119070

Storm, L.K., Henriksen, K., Stambulova, N., & Cartingy, E. (2021). Ten essential fetaures of European dual career development environments: A multiple case study. Psychology of Sport and Exercise. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.101918

Torregrossa, M., Ramis, Y., Pallarés, S., Azócar, F., & Selva, C. (2015). Olympic athletes back to retirement: A qualitative longitudinal study. Psychology of Sport and Exercise, 21, 50–56. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.03.003.

Torregrossa, M., Pallarés, S., Chamorro, J. L., Ramis, Y., Latinjak, A., & Jordana, A. (2017). Career trajectories: the not always easy path to dual career. En BASES Conference 2017 – Programme and Abstracts, Journal of Sports Sciences (p. 106). https://doi.org/10.1080/0264041 4.2017.1378421

Wylleman, P. Reints, A. & De Knop, P. (2013). A developmental and holistic perspective on athletic career development. Teoksessa: P. Sotiaradou & V. De Bosscher (toim.) Managing high performance sport. New York: Routledge, 159–182.

Wylleman, P., De Brandt, K., & Defruyt, S. (2017). GEES handbook for dual career support providers. http://gees.online/wp-content/uploads/2018/03/FINAL_HANDBOOK.

Suomen Olympiakomitea • Valimotie 10, 00380 Helsinki • olympiakomitea.fi